

*Lehoczki Boglárka**

A TÉRBELI FORMÁK OLTALMAZHATÓSÁGA

I. A CIKK CÉLJA

Manapság már nem létezhetünk anélkül, hogy ne találkoznánk ezernyi termékkel, reklámmal, illetve az ezekről alkotott pozitív vagy negatív fogyasztói és versenytársi ítélettel nap mint nap. Ahhoz, hogy a rengeteg, számunkra felkínált lehetőség között kiigazodjunk a piacon, hatalmas segítséget nyújtanak a védjegyek és formatervezésiminta-oltalmak az általuk betöltött, később ismertetett funkcióik megvalósításával. Emellett ahhoz, hogy ezen iparjogvédelmi formák a fogyasztói társadalom által támasztott követelményeknek meg tudjanak felelni, megfelelő szabályozási háttérre és jogalkalmazásra van szükség, amelyek keretei tágabbak, mint az országhatárok. Ezért mind az európai, mind a nemzeti szabályozás tekintetében megfigyelhető az a tendencia, hogy a védjegyoltalmat és a formatervezésimintaoltalmat már a tisztességes piaci versenyen alapuló gazdaság alapvető elemeinek tekintik. Érdeemes emellett megemlíteni azt is, hogy a fogyasztóvédelemben betöltött szerepük is igen jelentősnek számít.

A tanulmány a térbeli formák oltalmazhatóságának lehetőségeit törekszik mélyebben feltárni – egy térbeli alakzaton való kizárólagos megszerzés nem csupán formatervezésimintaoltalom útján lehetséges, hanem a védjegyek újabb generációja is alternatívát kínál. Sőt, e két iparjogvédelmi forma határterülete igen jelentős kérdéseket vet fel, illetve számtalan érdekességgel szolgál úgy a szabályozás terén, mint a jogászai gyakorlatban.

II. ALAPVETÉSEK

II.1. „Szellem a palackban”

A különböző iparjogvédelmi jogoknak más és más az oltalmi tárgya. Ezek bemutatásához, szemléltetésképpen, képzeljünk el egy üveget, benne valamilyen itallal. Egyáltalán nem képzelenség, hogy ezen a palackon egyidejűleg szinte az összes oltalmi forma fennálljon.

* A szerző 2015-ben végzett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. A tanulmány a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Ujvári János diplomadíj-pályázatán 2015-ben védjegy kategóriában első díjat nyert dolgozat szerkesztett változata.

Az üveg tartalmának receptúráját a gyártó gazdasági érdekeinek megfelelően nem biztos, hogy érdemes szabadalommal¹ óvni, mivel ez a védelem maximálisan húsz évig tarthat. Amennyiben a jogosult biztos abban, hogy titokban tudja tartani a receptet, jobban járhat, ha a Ptk. 2:47. § (2) bekezdésében² foglalt know-how jogintézményét veszi igénybe. Így nincs bejelentési kötelezettsége, a megalkotás pillanatától megilleti a védelem, amely addig tart, míg a titka ki nem tudódik, közkinccsé nem válik. Ez elvileg örökké is tarthat.

¹ A szabadalmi oltalom tárgya a találmány. Szabadalmazható minden új, feltalálói tevékenységen alapuló, iparilag alkalmazható találmány a technika bármely területén. [Posteinerné Toldi Márta (szerk.): Iparjogvédelem. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2012, p. 28.] Az oltalmi formát részletesen a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény rendezi.

² Az üzleti titokkal azonos védelemben részesül az azonosításra alkalmas módon rögzített, vagyoni értéket képviselő műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, tapasztalat vagy ezek összeállítása (e törvény alkalmazásában: védett ismeret), ha a jóhiszeműség és tisztesség elvét sértő módon szerzik meg, hasznosítják, közlik mással vagy hozzák nyilvánosságra. E védelemre nem lehet hivatkozni azzal szemben, aki a védett ismerethez vagy az azt lényegében helyettesítő hasonló ismerethez
 a) a jogosulttól független fejlesztéssel, vagy
 b) jogszerűen megszerzett termék vagy jogszerűen igénybe vett szolgáltatás vizsgálata és elemzése útján jutott hozzá.

Magára az üveg kialakítására mint háromdimenziós formára háromféle oltalom is megszerzhető. Az első a használati minta,³ amely valamely tárgy kialakítására, szerkezetére, részeinek elrendezésére vonatkozhat. Nem szerzhető azonban ilyen oltalom a tárgynak nem minősülő termékekre, tehát olyan dolgokra, amelyeknek nincsen határozott térbeli kiterjedésük. Ilyenek lehetnek a különböző porok, folyadékok, biológiai keverékek, kompozíciók. Így tehát az italra, amelyet az üveg tartalmaz, nem lehetne használatiminta-oltalmat szerezni.⁴ E tanulmány témája szempontjából a két leglényegesebb védelmi lehetőség a térbeli védjegy és a formatervezési minta (dizájn).⁵ E két iparjogvédelmi jogintézmény, az általuk oltalomban részesített megjelölés természete, oltalmi idejük és egyéb sajátosságaik a továbbiakban kerülnek részletes kifejtésre.

A címkén egy klasszikus ábrás védjegy található. Talán ez a legalkalmasabb védjegy típus arra, hogy a fogyasztók az áru és gyártója közötti kapcsolatról tájékozódjanak. A tanúsító védjegyek speciális szabályozás alá tartoznak.⁶ A tanúsító védjegy olyan védjegy, amely meghatározott minőségű vagy egyéb jellemzővel bíró árukat vagy szolgáltatásokat azzal különböztet meg más áruktól vagy szolgáltatásoktól, hogy e minőségüket vagy jellemzőjüket tanúsítja.⁷ A tanúsító védjegy szabályzatát összeállító és bejelentő védjegyjogosult saját maga tanúsítás céljából nem használhatja a védjegyet, csupán engedélyezheti azt mások számára, ha a követelményeinek megfelelnek. Szintén van rá esély, hogy együttes védjeggyel találkozunk a címkén.⁸ A vásárlók földrajzi árujelzőkkel⁹ is találkozhatnak a csomagoláson. Ezek olyan megjelölések, amelyek egy földrajzi megnevezést tartalmaznak (vagy egyértelműen egy meghatározott földrajzi területre utalnak), és amelyekhez többlet jelentéstartalom járul – egyfelől a hozzájuk kötődő termékek révén, másfelől pedig az érintett termékek valamely

³ A használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény szabályozza ezt az oltalmi formát. A használatiminta-oltalom esetében az oltalom tárgya az a szakmai fortély, mely eddig nem volt a „köz” birtokában, tehát nem mondható el róla, hogy a mesterségben járatos személy számára nyilvánvaló megoldás lenne. Szükséges azonban kiemelni, hogy nem képezheti önmagában az oltalom tárgyát sem eljárás, sem szervezési megoldás, hanem ennek a „leleménynek” kézzelfogható, tárgyiasult formában meg kell jelennie a terméken vagy a termékekben. A palack példájánál maradván ilyen lehet az üveg oly módon való kialakítása, mely a csomagban való szállítást és értékesítést megkönnyíti. Bár meg kell jegyezni, hogy csupán a mintával elért előnyösebb, gazdaságosabb hatás (olcsóbb szállíthatóság) nem igazolhatja a mintaoltalommal elért kizárólagos jogosultság megszerzését, ehhez még az is szükséges, hogy a minta az éppen aktuális és releváns technika állásához feltalálói gondolon alapuló műszaki információval tudjon hozzájárulni.

⁴ *Posteinerné*: i. m. (1), p 83–85.

⁵ A formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény.

⁶ A védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény XIV. fejezete rendezi a kérdést.

⁷ A védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 101. § (1) bekezdése alapján.

⁸ „Az együttes védjegy olyan védjegy, amely valamely egyesület, közttestület vagy egyesülés (a továbbiakban együtt: egyesület) tagjainak áruit vagy szolgáltatásait különbözteti meg mások áruitól vagy szolgáltatásaitól, az együttes védjeggyel megjelölt áruk vagy szolgáltatások minősége, származása vagy egyéb tulajdonsága alapján.” [A védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 96. § (1) bekezdése alapján.]

⁹ A védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény hetedik és nyolcadik része alapján.

tulajdonsága, minősége vagy hírneve és a megjelölés által felhívott földrajzi terület közötti kapcsolat révén. Így az oltalom kollektív védelmet jelent az adott területen tevékenykedő személyeknek, akik adott esetben a termékleírásban meghatározott követelményeknek megfelelően állítják elő vagy dolgozzák fel az árut. Ezenkívül semmilyen többletkritériumnak nem kell megfelelniük, együttesen jogosultak a megjelölés használatára.¹⁰

A címkén feltüntetett fantázianevet, amelyre védjegyként oltalom szerezhető, adott esetben szerzői jog¹¹ is védheti. (Ha például „Harry Potter-féle Báj Ital”¹² lenne feltüntetve a palackon.) Abban az esetben, ha a szerző (díj ellenében vagy ingyenesen) nem járult hozzá ahhoz, hogy ezt a nevet (rajzot, mintát stb.) feltüntessék a gyártók, szerzői jogi jogsértést lehet megállapítani. „A szerző művéhez kapcsoló érdekvédelmét abszolút szerkezetű jogviszony biztosítja, amelynek alapján mindenki köteles tartózkodni attól, hogy a szerzőt megillető jogosultságok gyakorlását megsértse.”¹³

Ez a sokféle védelmi lehetőség és az ezek által létrehozott oltalmi rendszer alkalmas lehet arra, hogy egy adott terméket „hézagmentesen” lefedjen. Sok esetben a gazdasági realitások nem indokolják az összes védelem igénybevételét. Annak eldöntéséhez, hogy mikor melyik oltalmi formát vagy formákat érdemes megszerezni, szükséges a szellemi tulajdon valamennyi jogintézményének széles körű és mélyreható ismerete. Sokszor figyelembe kell venni, hogy melyik jogosultság mennyi ideig állhat fenn, illetve az sem mindegy, hogy párhuzamosan szerezzük-e meg az oltalmakat, vagy ha nem, akkor milyen sorrendben érdemes a bejelentéseket megtenni. Ezt a problémakört a háromdimenziós védjegyek és a formatervezési minták összefüggésében vizsgáljuk, mert a valamennyi oltalmi formára kiterjedő vizsgálat meghaladná e tanulmány kereteit.

II. 2. Az iparjogvédelem természetére vonatkozó jogtudományi elméletek

A szellemi alkotások jogára vonatkozó jogtudományi elméletek között található közjogi és magánjogi megközelítést,¹⁴ illetve megkülönböztetünk dualista és monista irányzatot. A dualista nézet arról szól, hogy minden szellemi alkotásra vonatkozó szabályozás két oldalból tevődik össze, a személyiségi és a vagyoni jogok összességéből. A monisták vagy azt vallják, hogy az egyik oldal olyannyira fontos, hogy eltörlődik mellette a másik, vagy megkísérelnek olyan szintézist megfogalmazni, amely lehetővé teszi a két oldal összeolvadását.¹⁵ Annyi bizonyos, hogy a különböző oltalmi formák esetében különböző fontosságú mind a személyiségi, mind a vagyoni oldal. Ez egyrészt az oltalom tárgyának sajátosságaiból, más-

¹⁰ Dr. Jókúti András: Iparjogvédelem. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2012, p. 145–149.

¹¹ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény.

¹² Könyvsorozat címe esetén állapította meg a szerzői jog bitorlását a bíróság a BH 1999/548. ügyben.

¹³ Lontai Endre, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter, Vékás Gusztáv: Magyar polgári jog – Szerzői jog és iparjogvédelem. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2012, p. 117.

¹⁴ Lásd II. 1.

¹⁵ Ez utóbbira példa a kombinációs elmélet, amely a két oldal szétválaszthatatlansága mellett érvel.

részt az oltalom megszerzésének céljából fakad. A védjegyek esetében a személyiségi jogok szinte teljesen jelentéktelenek, a formatervezési mintánál a két oldal szinte azonos súlyú, a szerzői jogban pedig tradicionálisan az alkotó jogait helyezik előtérbe. A két oldalt elképzelhetjük így egymás mellé téve, de akár egymásnak feszülő, ellentétes érdekként is. Hiszen míg az alkotó érdeke mindenkor az, hogy ezt a minőségét és művét mindenki tiszteletben tartsa, addig a társadalom – főleg a fogyasztói társadalom – hajlamos arra, hogy mindent beárazzon, azaz megvásárolhatóvá, hozzáférhetővé tegyen. A társadalom állandó érdeke a technológiai, gazdasági fejlődés. A közösség érdekeit tartja előbbre valóknak a közkinccselmélet, amely az Egyesült Államokban népszerű. Az elmélet Samuelson híres világitótorony-példázatától ered. A világitótorony olyan közjószág vagy közkinccs, amelyet akár végtelen számú személy is szabadon használhat egy időben (potenciális ubikvitás), mégsem fogy el. Attól még, hogy az egyik ember tájékozódik a segítségével, a másikkal nem jut kevesebb a fényéből. A kérdés az, hogy a szellemi alkotások is ilyen természetűek-e? Ha azonban senki sem fizet, mindenki csak fogyaszt, akkor milyen érdek fűződik a fejlesztéshez, alkotáshoz? Mivel a vagyoni, gazdasági érdekek is fontosak az alkotóknak, ezért ingyen nem fognak dolgozni. Ez viszont azt jelenti, hogy a szellemi alkotások nem minősülnek közkinccsnek, így célszerűnek tűnik piaci alapon szervezni őket.

Ahhoz, hogy milyen nagy gazdasági és vagyoni jelentősége lehet egy iparjogvédelmi jognak, elég a védjegyekre gondolnunk. Sokszor olvashatók olyan cikkek, amelyek rangsorba állítják az adott év legértékesebb márkáit. Az ezekben közzétett adatok meghatározzák, hogy körülbelül mennyi dollárt ér egy-egy brand. Így könnyen megbecsülhetjük ezt az előbbi értéket az adott vállalkozás piaci kapitalizációjával¹⁶ (market capitalisation) összevetve, hogy ezek a védjegyek (a márkákat minden esetben bejegyezték védjegyként) a piaci szereplők egész vagyonának hány százalékát teszik ki, hiszen a piaci kapitalizáció értéke értelemszerűen korrelál a vállalat egész vagyonának értékével. Érdekességként álljon itt egy három védjegy értékére vonatkozó elemzés a 2013. évi adatok alapján:

- A Google piaci kapitalizációja 338,69 milliárd USD,¹⁷ és a márka értéke (brand value) 113,7 milliárd USD.¹⁸ Ez alapján 33,5% a Google védjegy értéke a Google piaci kapitalizációjához képest.
- Az SAP piaci kapitalizációja 94,74 milliárd USD,¹⁹ míg védjegyének értéke 34,36 milliárd USD.²⁰ Így az eredmény 36%.

¹⁶ A piaci kapitalizáció értékét úgy kapjuk meg, hogy a részvények árfolyamát összeszorozzuk az összes kibocsátott részvény számával.

¹⁷ <http://finance.yahoo.com/q?s=GOOG>.

¹⁸ <http://www.businessinsider.com/the-20-most-valuable-brands-in-the-world-2013-5?op=1>.

¹⁹ <http://finance.yahoo.com/q?s=SAP>.

²⁰ <http://www.businessinsider.com/the-20-most-valuable-brands-in-the-world-2013-5?op=1>.

- Az OTP Bank piaci kapitalizációja 5344 millió USD,²¹ védjegyének értéke pedig 754 millió USD,²² tehát eredményül 14%-ot kapunk.

Az előbbieken levezetett eredményekből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a védjegyek értéke meglepően nagyarányú a piaci szereplők egész vagyonához képest. Főleg ha megfontoljuk, hogy mekkora infrastruktúrával rendelkezik egy bank vagy egy szoftvercég (irodaházak, számítógép- és gépjárműpark stb.), míg a gazdasági szereplők védjegye a köztudatban csupán egy „rajz” vagy „jelzés”. Így nem csoda, hogy kialakultak olyan elméletek, amelyek versenyjogi megközelítésből erednek, illetve amelyek a vevőkörhöz fűződő jogot (droit de clientèle) hangsúlyozzák.

A fizikai és eszmei javak ellentétpárja köré épül a tulajdon-, valamint az „immateriális jószág” teória. A tulajdont mint abszolút szerkezetű jogviszonyt²³ kiemelő elmélet félretereszti azt az általános polgári jogi tételt, amely szerint a tulajdon tárgy csupán testi tárgy lehet.²⁴ A szellemi alkotások szabályozását a dologi jogi tulajdon analógiájára kívánja rendezni. Menyhárd Attila szerint *„a szellemi alkotások joga az egyik ütközőpontja azoknak az elhatárolási kérdéseknek, amelyek a dologi jog határait vonják meg más jogterületekkel (személyhez fűződő jogok védelme, kötelmi jog) szemben. A szellemi alkotások jogának magyar rendszere a személy és a tulajdon éles szétválasztásán alapszik; ebben a rendszerben a szerző, a szabadalmas, a védjegyjogosult stb. személyhez fűződő jogai forgalomképtelenek, és ezzel a szellemi alkotást a megalkotó (bejegyzett jogosult) személyiségéhez kapcsolják, annak mintegy elválaszthatatlan részévé téve azt. Hazai jogunkban a szellemi alkotás ezért nem szellemi tulajdon. Ugyanakkor a hasznosítási jogosultságok átengedhetősége, a vagyoni jogok forgalomképességének biztosításával, a szabályozást a szellemi alkotásokat tulajdonként kezelő angolszász jogrendszerekhez közelíti.”*²⁵ Az immateriális javak felől történő megközelítés helytelennek tartja ezt. Követői azt vallják, hogy a szellemi értékeket sosem lehet a fizikai dolgokkal azonosként kezelni. Talán édesemes úgy tekinteni erre a vitára, hogy miközben a szellemi alkotások rendszerének megértéséhez „mankóként” használhatjuk a tulajdon fogalmát, nem feledjük, hogy tárgyának sajátosságai miatt bizonyos esetekben eltérésekkel szembesülhetünk.

²¹ <http://brandirectory.com/profile/otp-bank>.

²² <http://brandirectory.com/profile/otp-bank>.

²³ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 5:13. §-a alapján:

(1) A tulajdonost tulajdonjogának tárgyán – jogszabály és mások jogai által megszabott korlátok között – teljes és kizárólagos jogi hatalom illeti meg.

(2) A tulajdonost megilleti különösen a birtoklás, a használat, a hasznosítás, a hasznok szedésének és a rendelkezés joga.

(3) A tulajdonosnak joga van minden jogosulatlan behatás kizárására.

²⁴ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 5:14. § (1) bekezdése alapján: A birtokba vehető testi tárgy tulajdonjog tárgya lehet.

²⁵ Menyhárd Attila: Dologi jog. ELTE Eötvös Kiadó – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2010, p. 19.

II.3. Az iparjogvédelmi jogok alkotmányos és alapjogi fundamentuma

Alapvető tétel egy jogállamban, hogy az összes elfogadott jogszabálynak – így a formatervezési mintákra és a védjegyekre vonatkozó szabályozásnak is – meg kell felelnie az alaptörvényben meghatározott alkotmányos és alapjogi kritériumrendszernek.²⁶ Vonatkozik ez a védelem megszerzése, fenntartása vagy törlése érdekében indított eljárásokra, valamint azokra az anyagi jogi rendelkezésekre, amelyek meghatározzák ezen jogintézmények mibenlétét. Az alapjogi vizsgálatot nemzeti és nemzetközi szinten is elvégezhetjük. A nemzetközi szintéren Magyarország szempontjából az Európai Unióhoz való csatlakozással alkalmazni vállalt joganyag és az Unió elsődleges jogforrásaiban meghatározott princípiumok szerepe a legfontosabb. Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződésben felsorolt négy alapszabadság közül az áruk (II. Cím) és szolgáltatások (IV. Cím 3. fejezet) a közösség területén való szabad mozgásának biztosítása bír relevanciával. Fontos megemlíteni a VII. és a XVII. Cím iparra és az ágazatban megvalósuló verseny elősegítésére vonatkozó célkitűzéseit is.²⁷ Az eljárásjogi garanciák tekintetében az Európai Unió Alapjogi Chartája²⁸ ad iránymutatást. Itt megtalálhatunk olyan garanciákat, amelyeket az uniós intézményeknek, így a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnak is be kell tartania az eljárásai lefolytatása során. Ilyen például a 41. cikkben kifejtett, a megfelelő ügyintézéshez való jog,²⁹ vagy a megkülönböztetés 21–22.

²⁶ Alaptörvény B és R cikke alapján.

²⁷ E célból – összhangban a nyitott és versengő piacok rendszerével – fellépésük arra irányul, hogy:

- felgyorsítsák az ipar alkalmazkodását a strukturális változásokhoz;
- ösztönözzék egy olyan környezet kialakítását, amely az Unió egész területén kedvez a kezdeményezéseknek és a vállalkozások – különösen a kis- és középvállalkozások – fejlődésének;
- ösztönözzék egy olyan környezet kialakítását, amely kedvez a vállalkozások közötti együttműködésnek;
- elősegítsék az innovációs, kutatási és technológiafejlesztési politikákban rejlő ipari lehetőségek jobb kihasználását.

²⁸ Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 83/399 HU(2) 2010. 3.30.

²⁹ (1) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy ügyeit az Unió intézményei, szervei és hivatalai részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.

a) mindenkinnek a jogát arra, hogy az őt hátrányosan érintő egyedi intézkedések meghozatala előtt meghallgassák,

b) mindenkinnek a jogát arra, hogy a személyére vonatkozó iratokba a bizalmas adatkezeléshez, illetőleg a szakmai és üzleti titokhoz fűződő jogos érdekek tiszteletben tartása mellett betekintszen,

c) az igazgatási szervek azon kötelezettségét, hogy döntéseiket indokolják.

(3) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy az Unió a tagállamok jogában foglalt közös általános elvek alapján megtérítse számára az intézményei és alkalmazottai által feladatuk teljesítése során neki okozott károkat.

(4) Mindenkinnek lehetősége van arra, hogy a Szerződések nyelveinek valamelyikén írásban forduljon az Unió intézményeihez, és ugyanazon a nyelven kapjon választ.

cikkben olvasható tilalma.³⁰ Megállapítható, hogy a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal és az uniós gyakorlat az iparjogvédelmi jogokat kvázi tulajdonjogként kezeli, ezért az anyagi jogi szabályozáshoz kapcsolódik a 17. cikkben meghatározott tulajdonhoz való jog.³¹

Magyarország Alaptörvénye, és így a nemzeti belső jog nagyon hasonló megoldásokat tartalmaz a témában, hiszen az Alaptörvény E³² és Q³³ cikke szabályozza a közösségi és a nemzetközi jogforrások magyar jogrendszerbe való integrációját. Ekképpen az Alaptörvényben megtalálhatók a tulajdon védelmére (XIII. cikk), a tisztességes és megkülönböztetéstől mentes hatósági ügyintézésre (XXIV–XXV. cikk), illetve a vállalkozás szabadságára, a fogyasztók védelmére és a gazdasági verseny elősegítésére [M] cikk] vonatkozó rendelkezések is. Az I. cikk általánosságban garantálja az alapvető emberi jogok érvényesülését.

A vállalkozás szabadsága azt jelenti, hogy ha valamely személynek olyan, gazdaságilag hasznosítható ötlete támad, amellyel szervezett keretek között szeretne megjelenni a piacon, ezt – bizonyos korlátokkal – szabadon megteheti. A formatervezési minták és a védjegyek abban segítik ennek a megvalósítását, hogy kizárólagos jogot biztosítsanak a jogosultnak. Így, például egy nagyon dekoratív és népszerű használati tárggyal csupán a jogosult vagy a jogosult engedélyével rendelkező személy jelenhet meg a piacon. Ez az abszolút természetű, kizárólagos jog akár a gazdasági verseny korlátját is jelenthetné. Mivel a verseny fenntartásához nagyobb társadalmi érdek fűződik, mint a jogosult tulajdonszerű jogának a biztosításához, ezért a formatervezési minták oltalmáról szóló törvény meghatározza a jogosultság megszerzésének maximális időtartamát.³⁴ Ezzel a szabályozás két problémát is orvosol. Egyrészt motiválja a személyeket újabb és újabb minták előállítására, hiszen ők tudhatják, hogy a tervezés során felmerült gazdasági erőfeszítéseik megtérülnek, harmadik személyek másolásától, utánzásától védve vannak. Másrészt viszont, mivel a törvény nem ad időben

³⁰ (1) Tilos minden megkülönböztetés, így különösen a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékosság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés.

(2) A Szerződések alkalmazási körében és az azokban foglalt különös rendelkezések sérelme nélkül, tilos az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés.

Az Unió tiszteletben tartja a kulturális, vallási és nyelvi sokféleséget.

³¹ A 17. cikk (2) bekezdése alapján, amely így rendelkezik: „A szellemi tulajdon védelmet élvez.”

³² (1) Magyarország az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében.

(2) Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján – az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja.

(3) Az Európai Unió joga – a (2) bekezdés keretei között – megállapíthat általánosan kötelező magatartási szabályt.

(4) A (2) bekezdés szerinti nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazáshoz az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

³³ A (2) bekezdés szerint: „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.”

³⁴ A formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény 19. §-a alapján.

korlátlan jogot senki számára, a hosszabb távú, folyamatos újítás és innováció is biztosított, nem reked meg az emberiség egy adott kor szintjén. A tervezők nem „dőlhetnek hátra”, amint megalkottak egy sikeres mintát.

A védjegyek esetében lehetséges az, hogy folyamatos megújítással, korlátlan ideig álljon fenn az oltalom.³⁵ Ez az eltérés a védjegyek funkciójából ered. A védjegyeket azon célból jegyzik be, hogy azok a vállalkozást megkülönböztessék más vállalkozásoktól.³⁶ Itt megfigyelhető a vállalkozás szabadságának a biztosítása, hiszen a piacra lépő, de főleg a már hosszabb ideje a piacon tevékenykedő szereplőknek ehhez fontos érdekük fűződik. A fogyasztóvédelemben is jelentős területnek számít, mert a vállalkozások megkülönböztethetőségén keresztül az általuk előállított termékek és szolgáltatások eredetéről is képet alkothat a fogyasztó.

II.4. A formatervezési minta és a védjegy hazai szabályozásának rövid bemutatása, jogi sajátosságai táblázatos összevetése

Az előző fejezetekben a hasonlóságokkal foglalkoztunk, melyek abból adódnak, hogy mind a formatervezésiminta-oltalom, mind a védjegy jog iparjogvédelmi kategória. A mélyebb szabályozás szintjén már láthatóak az igen szignifikáns különbségek is, amelyeket az alábbi táblázat tartalmaz. A két oltalmi forma részletes vizsgálatát a jelen tanulmányban mellőzzük, annak keretei csak az alábbi összefoglalót teszik lehetővé.

Szempont	Formatervezésiminta-oltalom	Védjegyoltalom
A vonatkozó nemzeti törvény	A formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény.	A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény.
A jogviszony jellege	Negatív tartalmú, abszolút szerkezetű jogviszony ³⁷	Negatív tartalmú, abszolút szerkezetű jogviszony.
Az oltalmazhatóság feltételei	Újdonság és egyéni jelleg.	Grafikai ábrázolhatóság ³⁸ és megkülönböztetőképesség.
Az oltalom kezdete	Visszaható hatállyal, a bejelentés napjától (ex tunc). Kivéve a lajstromozás nélküli közösségi mintaoltalmat, itt a nyilvánosságra jutás az oltalom kezdetének időpontja.	Visszaható hatállyal, a bejelentés napjától (ex tunc).

³⁵ A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 11. §-a alapján.

³⁶ A tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 6. §-a alapján: „Tilos valamely forgalomképes ingó dolgot (a továbbiakban: termék) vagy szolgáltatást a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel – ideértve az eredetmegjelölést is – vagy elnevezéssel előállítani, forgalmazni vagy reklámozni, továbbá olyan nevet, árujelzőt vagy egyéb megjelölést használni, amelyről a versenytársat, illetve annak termékét, szolgáltatását szokták felismerni.” Ez a rendelkezés megfelelő mértékű, korábbi forgalmazás esetén alkalmazható.

³⁷ Az azonosságokat a táblázatban dőlt betűkkel jelöltük.

³⁸ A 2013-ban közzétett módosító javaslat arra tett sikeres kísérletet, hogy eltávolítsa a grafikai ábrázolhatóság követelményét a 207/2009/EK rendelet 4. cikkéből, amely a védjegy fogalmát határozza meg.

Szempont	Formatervezésiminta-oltalom	Védjegyoltalom
Az oltalom időtartama	Alapvetően 5 év, amelyet legfeljebb négy alkalommal meg lehet hosszabbítani. Így maximálisan 25 év. Kivétel a lajstromozás nélküli közösségi dizájn, amelynek az esetében az oltalmi idő 3 év alatt lejár.	10 év. Igény szerint, korlátlanul meghosszabbítható.
Az oltalom megszűnésének esetei	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Oltalmi idő lejárta;</i> – <i>lemondás;</i> – <i>megsemmisítés.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Oltalmi idő lejárta;</i> – <i>lemondás;</i> – <i>törlés;</i> – <i>(tényleges) használat hiánya;</i> – <i>a megkülönböztetőképesség elvesztése;</i> – <i>megettévesztővé válás;</i> – <i>a jogosult jogutód nélküli megszűnése.</i>
Kizáró okok	<p>A minta jellegzetességeire külön-külön vizsgálhatók az alábbi kizáró okok. Ez a szabály azzal függ össze, hogy egy termék része is kaphat oltalmat. Amennyiben a felsoroltak közül bármely kizáró ok fennáll a termék minden jellegzetességére vonatkozóan, attól függetlenül, hogy egyébként új és egyéni jellegű, nem lehet oltalmazni. A kizáró okok:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>a termék külső kialakítása, jellegzetessége csupán abból fakad, hogy azt egy másik termékkel össze lehessen kapcsolni, építeni;</i> – <i>olyan megjelölés használata, amely ütközik más korábbi iparjogvédelmi jogába vagy tényleges használatba vagy más korábbi szerzői jogába;</i> – <i>közrendbe ütközés;</i> – <i>közkerölcsbe ütközés;</i> – <i>vallási vagy egyéb meggyőződést kifejező jelképek vagy felségjelzések engedély nélküli felhasználása;</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Grafikailag nem ábrázolható;</i> – <i>közrendbe ütközés;</i> – <i>közkerölcsbe ütközés;</i> – <i>vallási vagy egyéb meggyőződést kifejező jelképek vagy felségjelzések engedély nélküli³⁹ felhasználása;</i> – <i>korábbi elsőbbségi nappal bejegyzett védjeggyel való összetéveszthetőség a megjelölés és a védjegy azonosága vagy hasonlósága miatt;</i> – <i>vagy korábbról fogva ténylegesen használt lajstromozatlan megjelölés, más korábbi szerzői vagy iparjogvédelmi jogába való ütközés (viszonylagos kizáró ok – a jogosult hivatkozására vizsgálendő);⁴⁰</i> – <i>a megjelölésnek nincs megkülönböztetőképessége (általában akkor, ha a megjelölés fajtánév, minőség, mennyiség jelzésére használatos⁴¹ vagy üzleti kapcsolatban szokásosan használt kifejezés);</i>

³⁹ Az engedélyt, ha a megjelölés az Európai Unióval kapcsolatos jelzés, a tagállamoknak az Európai Bizottságtól, nem tagállamoknak pedig a Tanácstól lehet kérni. Magyar felségjelzés használatát illetően a Magyarország címerének és zászlajának használatáról, valamint állami kitüntetéseiről szóló 2011. évi CCII. törvényt kell alkalmazni, amelynek a címer és a zászló használatára vonatkozó rendelkezései sarkalatosnak minősülnek, és 2012. január 1-jén léptek hatályba.

⁴⁰ Az összes többi megjelölt ok abszolút jellegű.

⁴¹ Kivéve: tanúsító és együttes védjegyek esetén. (A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 96-102. §-a alapján.)

Szempont	Formatervezésiminta-oltalom	Védjegyoltalom
Kizáró okok	<ul style="list-style-type: none"> – <i>korábbi elsőbbségi nappal bejegyzett mintával való összeütközés;</i> – <i>külső jellegzetesség kizárólag a termék műszaki rendeltetésének következménye.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – a védjegy formája az áru jellegéből következik; – <i>a műszaki hatás eléréséhez szükséges forma;</i> – az áru értékének lényegét jelentő forma – a fogyasztók megtévesztésére alkalmas megjelölés; – rosszhiszemű védjegybejelentés.
Fennáll-e használati kötelezettség?	Nem.	Igen, az oltalom fenntartásának feltétele az, hogy a védjegyet használják.
Az alkotó helyzete	A személyes és <i>vagyon</i> i jogok kiegyensúlyozottabb helyzetben vannak. Az alkotó és a minta szorosabb kapcsolatban áll egymással.	Csak <i>vagyon</i> i jellegű <i>jogosítványok</i> . A védjegy megalkotójának a személye nem fontos.
Az oltalom tárgya	Szellemi alkotásnak minősülő minta, amely egy egész termék vagy a terméknek csupán egy része. Lehet termékek összefüggő csoportja is (készlet). Az oltalmi forma minden esetben a <i>termék külső megjelenését vagy díszítését</i> védi.	Valamilyen <i>megjelölés</i> , amely nem szükségképpen kell, hogy szellemi alkotás is legyen, bár a legtöbb esetben a megjelölés szerzői műnek is minősül. A megjelölés sokféle lehet. ⁴²
Újdonságrontó tények figyelembe vétele	Vizsgálni kell.	Nem kell vizsgálni.
Ki lehet jogosult?	<i>A szerzőt vagy a jogutódját illeti meg. A jog több személyt is megilletethet egy időben.</i> Alkalmazotti és szolgálati mintaoltalom is létezik.	<i>A védjegy bejelentője, az ő jogutódja, illetve bárki, akinek a jogosultak a jogot átruházzák.</i> Lehetséges a megjelölések megosztott használata is. ⁴³

⁴² A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 1. § (2) bekezdése alapján: Védjegyoltalomban részesülő megjelölés lehet különösen:

- a) szó, szóösszetétel, beleértve a személyneveket és a jelmondatokat;
- b) betű, szám;
- c) ábra, kép;
- d) sík- vagy térbeli alakzat, beleértve az áru vagy a csomagolás formáját;
- e) szín, színösszetétel, fényjel, hologram;
- f) hang; valamint
- g) az a)–f) pontokban felsorolt egyes megjelölések összetétele.

⁴³ A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 63. § (1) bekezdése: A bejelentő – a védjegy lajstromozása kérdésében hozott döntés meghozatalának napjáig – megoszthatja a bejelentést

- a) az erre történő hivatali felhívást [59. § (2) bek.] megelőzően, ha egy bejelentésben több megjelölésre igényelt oltalmat; illetve,
- b) ha az árujelgyzők szétválasztásával meghatározott áruk, illetve szolgáltatások tekintetében külön-külön igényli az oltalmat.

Szempont	Formatervezésiminta-oltalom	Védjegyoltalom
Az SZTNH hatásköre	<i>Az oltalom megadása, megújítása, megszűnés megállapítása, megsemmisítése, megosztása, nyilvántartás, hatósági tájékoztatás és a nemleges megállapítás, továbbá a közösségi mintaoltalmi rendelkezések alkalmazásából eredő ügyek.</i>	<i>A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának hatáskörébe a következő védjegyügyek tartoznak:</i> <ul style="list-style-type: none"> – a védjegy lajstromozása; – a védjegyoltalom megújítása; – a védjegyoltalom megszűnésének megállapítása; – a védjegy törlése; – a védjegyoltalom megosztása; – a védjegybejelentések és a védjegyek nyilvántartása; – a hatósági tájékoztatás. <i>A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának hatáskörébe tartoznak a közösségi védjegyrendszerre és a védjegyek nemzetközi lajstromozására vonatkozó rendelkezések alkalmazásából eredő ügyek is.</i>
A bejelentés megtétele	<i>Elsőbbségi igényt csak olyan bejelentési kérelemre lehet alapozni, amely legalább a minta ábrázolását és megnevezését, a bejelentő nevét és címét, valamint a megadásra vonatkozó kérelmét tartalmazza.</i>	<i>Elsőbbségi igényt olyan bejelentésre lehet alapozni, amelyben megjelölték a bejelentő nevét és címét, a megjelölést és az árujegyzéket a vonatkozó szabályok szerint,⁴⁴ illetve a megadásra vonatkozó kérelmet.</i>
Az oltalom terjedelme, hatálya, korlátai	<i>A minták lajstromában szereplő, mellékelt fénykép, illetve rajz vagy más grafikai ábrázolás határozza meg.</i> <i>A jogosult nem tilthat el mást a minta magán- vagy kísérleti célú használatától és az idézés vagy iskolai oktatás okán végzett cselekményektől.</i>	<i>A védjegy lajstromban feltüntetett, valamint az ahhoz megtevéstésig hasonló megjelölésekre terjed ki.</i> <i>A hasonlóság megállapítása tekintetében az árujegyzékre, valamint a jó hírű védjegyek kategóriájára is figyelemmel kell lenni.</i>
Az oltalom megsértése	<i>Az követi el, aki az oltalom alatt álló mintát a jogosult engedélye nélkül használja.</i>	<i>Az követi el, aki az oltalom alatt álló megjelölést a jogosult engedélye nélkül használja.</i>
Nemleges megállapítás lehetősége	Van.	Nincs.
Funkciója	<i>A vásárló figyelmének felkeltése a termék kialakítása révén.</i>	<i>Számos funkció kapcsolódik hozzá:</i> <ul style="list-style-type: none"> – megkülönböztető funkció; – reklámfunkció; – védőfunkció; – eredetmegjelölő funkció; – minőségjelző funkció.

⁴⁴ A kérdés tárgyalásakor kiemelkedő jelentősége van az Európai Bíróság IP Translator-ügyben hozott döntésének (C-307/10).

Szempont	Formatervezésiminta-oltalom	Védjegyoltalom
Fajtái	A termék egészét védő oltalom és a terméknek csupán egy részét védő oltalom.	<ul style="list-style-type: none"> – Szó, szóösszetétel, beleértve a személyneveket és a jelmondatokat; – betű, szám; – ábra, kép; – sík- vagy térbeli alakzat, beleértve az áru vagy a csomagolás formáját; – szín, színösszetétel, fényjel, hologram; – hang; valamint – ezek összetétele.

III. SZABÁLYOZÁS ÉS GYAKORLAT

III.1. A párhuzamos oltalom elve és az oltalmi formák történeti fejlődése röviden

A védelem megszerzéséhez szükséges feltételrendszerre – mindkét vizsgált oltalmi formával kapcsolatban – már az előző fejezetben utaltunk. Azt még mindenképpen fontos hozzátenni az eddigiekhez, hogy a tételes jogi szabályozásra vetett első pillantással úgy tűnhet, hogy sem a közösségi, sem a nemzeti szabályozás nem kezeli különbözőképpen a térbeli és az egyéb védjegyeket.⁴⁵ Elvileg ha az általánosan megfogalmazott pozitív feltételek fennállnak (megkülönböztetőképesség és grafikailag ábrázolhatóság), és a negatív feltételek hiányoznak (nem áll fenn kizáró ok), a háromdimenziós védjegy lajstromozása megtörténhet. Ez azért fontos, mert amennyiben a formatervezési minta bejegyzéséhez szükséges kritériumok is teljesülnek, elméletben nincs kizárva a párhuzamos oltalom megszerzése sem. Így ugyanazon a terméken időben egyszerre állhat fenn védjegy- és dizájnoltalom is akár közösségi, akár nemzeti szinten. A párhuzamos oltalom elvét a Fővárosi Bíróság igen találóan a Lego-döntés kapcsán fogalmazta meg a következőképpen: „*Önmagában nem lehet a védjegyoltalom akadálya, hogy a formát korábbi szabadalomban⁴⁶ már leírták vagy bemutatták, mert egy adott áru egyszerre többfajta iparjogvédelmi oltalomban is részesíthető, feltéve, hogy ezek feltételei külön-külön fennállnak.*”⁴⁷ Ez azonban számos nehézségbe ütközik, amit az időbeliséggel kapcsolatos problémáknál tárgyalunk részletesen. Itt elegendő arra utalni, hogy már a térbeli formára történő védjegyoltalmat is, bár elvileg nem vonatkozik rá külön szabályozás, a gyakorlatban mégis nehezebb megszerezni, mert a megkülönböztetőképesség nehezebben bizonyítható, mint más védjegyfajták esetében.⁴⁸ Pedig, mint arra az ECTA

⁴⁵ Linde, Winward, Rado egyesített ügyek C-53/01, C-54/01, C-55/01.

⁴⁶ Vagy akár más korábbi jog kapcsán meghatározásra került, akár dizájnként is.

⁴⁷ A Fővárosi Bíróság 3. Pk.630.755/2005/13. számú végzése alapján.

⁴⁸ Linde, Winward, Rado egyesített ügyek C-53/01, C-54/01, C-55/01.

(European Communities Trade Mark Assotiation)⁴⁹ egyik tanulmánya is rámutat, nem áll rendelkezésünkre olyan tény, amelyből arra lehetne következtetni, hogy a térbeli formákat a fogyasztók nehezebben társítják a termék előállítójához, származásához. Sőt, azt láthatjuk, hogy pontosan arra mutat a tendencia, hogy egyre gyakrabban figyelhető meg ez a fajta fogyasztói képzettársítás manapság.⁵⁰

Az természetesnek hat, hogy egy formatervezési minta esetében a tervező három dimenzióban gondolkodik, az azonban történeti fejlődés eredménye, hogy a védjegyjogban is, szó szerint, teret nyertek az ilyen formák. A hagyományos védjegyek szavakból, betűkből, számokból, személynevekből álltak. Az új típusú, modern védjegyek már illat-,⁵¹ hang-⁵² vagy színvédjegyek⁵³ is lehetnek. A modern védjegyeknek a szabályozás által való megengedhetősége abból fakad, hogy a fogyasztók egyre inkább képessé váltak arra, hogy a termékekhez és szolgáltatásokhoz rendelt formák alapján képet alkossanak a termék gyártójáról, jellemzőiről, minőségéről. Így a szabályozásnak alkalmazkodnia kellett a korszerű fogyasztóról kialakult képhez. Az Európai Közösség kezdetől fogva arra törekedett, hogy a piaci versenyt elősegítse, ennek megvalósításában az iparjogvédelmi jogosultságoknak mint gazdasági jogintézményeknek is szerepet szánt,⁵⁴ továbbá az Unión belüli jogharmonizációs törekvések is közrejátszottak az új típusú védjegyeknek a tagállamok jogrendszeriben való elterjedéséhez. Számos tagállam nemzeti jogában a térbeli védjegy oltalomképesége biztosítva volt már a csatlakozást megelőzően, voltak azonban olyan államok, ahol a csatlakozás hívta életre ezt a lehetőséget. A térbeli védjegyek is új típusú védjegyek, és ezen belül is több alkategóriába sorolhatók be:

1. azok a megjelölések, amelyek a csomagolás külső formájának integráns részeiből állnak;
2. a csomagolás egészének kialakításából álló megjelölések;

⁴⁹ <http://www.ecta.org> (2013. 11. 01.).

⁵⁰ http://www.ecta.org/IMG/pdf/ecta_preliminary_comments_on_mpi_proposals_-_6_may_2011.pdf(2014. 10. 27.).

⁵¹ Erre egyébként eddig nem volt lehetőségük a vállalkozásoknak és magánszemélyeknek sem az Unió szintjén, sem nemzeti szinten. Ezt az Európai Bíróság többek között a Sieckmann-ügyben (C-273/00.) mondta ki előzetes döntéshozatali eljárása során. Megállapította, hogy sem kémiai képlet, sem szavakkal történő körülírás, de még illatminta letétbe helyezése vagy ezek kombinációja sem elegendő a grafikai ábrázolhatósághoz. Ez a gyakorlat az új védjegyrendelettel változni fog, hiszen a grafikai ábrázolhatóság hiánya már nem fog a feltétlen kizáró okok közé tartozni a védjegyek bejegyzése tekintetében. Az új védjegyrendelet annak a védjegyjogi reformcsomagnak a részét képezi, amely várhatóan 2016-ban lép életbe, és számos ponton módosítja a jelenleg hatályos szabályozást. Az új rendelet és irányelv tervezetének a szövege az alábbi linkeken érhető el: rendelet: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9547-2015-ADD-1/en/pdf>; irányelv :<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9547-2015-ADD-2/en/pdf>.

⁵² Például a „Shield Mark-ügy” (C-283/01).

⁵³ Például a „Libertel-ügy” (C-104/01), színösszetételre (kék-sárga) vonatkozott a „Heidelberger-ügy” (C-49/02).

⁵⁴ Hag-ügy (C-10/89), melyben kifejtésre került, hogy a torzításmentes verseny elérésének egyik eszköze a védjegyjog.

3. azok a megjelölések, amelyek az áruk egyes integráns részeiből állnak;
4. azok a megjelölések, amelyek az áru egészének kialakításából állnak;
5. szolgáltatásokra vonatkozó térbeli megjelölések.⁵⁵

A térbeli védjegyek nagy előnye, hogy az aktuális igényeknek megfelelnek, azonban több hátrányuk is van. Teljes mértékben felkavarják az eddigi állóvizet a szellemi alkotások strukturális felépítésének és a védjegy jog belső szerkezetének a felborításával. Ahogy arra a „szellem a palackban” problémakörrel kapcsolatban utaltunk, egy adott formára vonatkozóan többféle oltalom is fennállhat egyidejűleg. Ez pedig számos jogértelmezési és gyakorlati problémához vezethet. A védjegy jog belső koherenciája eddig sértetlen volt, mivel az áruk és az árujelzők élesen elváltak egymástól. Ez a térbeli védjegyek esetén már nem mondható el. Míg a közösségi felfogás a védjegyekkel kapcsolatban az, hogy elősegítik a gazdasági verseny fejlődését és fenntartását, addig ha egy térbeli formára kizárólagos monopóliumot szerezhet a jogosult akár az idők végezetéig – mintegy kisajátítva azt –, ez szembemegy azzal a közérdekkel, hogy formatervezési megoldások bizonyos idő után közkinccsé váljanak.

A formatervezési minták is lehetnek sik- és térbeliek, témánk szempontjából azonban a térbeli minták bírnak relevanciával. Minta lehet ezenkívül egy termék egészének vagy részének megjelenése, amelyet a termék külső kialakítása eredményez. Ezek a külső jellemzők eredményei lehetnek a díszítésnek, az anyaghasználatnak, a színválasztásnak is. Gyűjtemények, komplex egységek is oltalmazhatók, például egy húsvéti díszekből álló sorozat. Csupán az összetett termékek esetén követelmény, hogy a forma minden eleme külső nézőpontból is látható legyen a termék rendeltetésszerű használata során. Nem is gondolnánk, de ezek a minták nagyon régi történeti gyökerekkel rendelkeznek a magyar jogban. Önálló tárgyként való szabályozásuk, osztrák hatással, már a 19. század közepén megjelent.⁵⁶

III.2. Tájékozott használó vagy átlagos fogyasztó?

A formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény⁵⁷ 1. § (1) bekezdése szerint: „*Formatervezési mintaoltalomban (a továbbiakban: mintaoltalomban) részesülhet minden új és egyéni jellegű formatervezési minta (a továbbiakban: minta).*” Az újdonságot mint pozitív oltalmi feltételt az oltalmi formák időbeliségével foglalkozó fejezetben vizsgáljuk. A másik kritérium, az egyéni jelleg – fogalmából adódóan – nagyon szoros relációt mutat a tájékozott használó és ehhez kapcsolódóan a védjegy jogi átlagos fogyasztó meghatározásával.

⁵⁵ Dr. Lukácsi Péter: Tartalomhoz a forma – a térbeli védjegyek oltalma. Védjegyvilág, 20. évf. 1. sz., 2010, p. 7; Frank N. Winkel: Formalschutz dreidimensionaler Marken. Carl Heymanns Verlag, Köln, 1979, p. 5.

⁵⁶ Orbán Andrea: A formatervezésiminta-oltalom története Magyarországon 1858-tól napjainkig, Jogtudományi Közöny, 66. évf. 10. sz., 2006. október, p. 385–392.

⁵⁷ A továbbiakban Fmtv.

Mikor mondhatjuk azt, hogy egy mintának egyéni jellege van? A választ az Fmtv. 3. § szakaszában találjuk, mely így szól: „A mintának egyéni jellege van, ha az elsőbbség időpontja előtt nyilvánosságra jutott bármely mintához képest a tájékozott használóra eltérő összenyomást tesz. Az egyéni jelleg megítélésekor figyelembe kell venni, hogy a szerző – különösen a termék természetére és az ipari, illetve kézműipari ágazat sajátosságaira tekintettel – milyen alkotói szabadságfokkal⁵⁸ alakíthatta ki a mintát.” Így tehát ahhoz, hogy közelebb kerülhessünk az egyéni jelleg megértéséhez, ki kell derítenünk, hogy milyen jellemzőkkel bír, és hogyan tekint a termékekre a tájékozott használó. A tájékozott használó fogalmával és figyelmének szintjével az Európai Unió Bírósága először a „POG-üggyel” kapcsolatban foglalkozott, és megállapította, hogy ezt a fogalmat úgy kell értelmezni, mint a védjegyjogban alkalmazandó átlagos fogyasztó (akitől nem várnak el semmilyen különleges ismeretet, és aki általában nem hasonlítja közvetlenül össze az ütköző védjegyeket) és a komoly technikai ismeretekkel rendelkező szakember között elhelyezkedő köztes fogalmat. Tehát, a tájékozott használó fogalmát úgy lehet értelmezni, mint amely – akár személyes tapasztalata, akár az adott ágazatra vonatkozó kiterjedt ismeretei folytán – nem átlagosan figyelmes, hanem különösen éber használót jelöl. Következésképpen magának a tájékozott használónak a természetéből fakad, hogy amikor lehetséges, a termékeket közvetlenül összehasonlítja. „A hasonló összenyomást értékelő, a viszonyítás alapjául szolgáló alany a ’tájékozott használó’. Ez utóbbi lehet – bár nem feltétlenül – a végső felhasználó, aki akár teljesen figyelmen kívül hagyhatja a termék megjelenését (például, ha ez egy gépkocsi belső része vagy a javítás során kicserélt eleme). Ezen esetekben a ’tájékozott használó’ az a személy, aki az elem kicserélését elrendeli. Feltételezzük az ipari formatervezésre vonatkozó ismeretek és elképzelések egy bizonyos szintjét, ennek jellegétől függően. Mindazonáltal a ’tájékozott használó’ fogalma azt is jelzi, hogy a hasonlóságot nem ’az ipari formatervezés szakértőinek’ szintjén kell megállapítani.” Érdemes kiemelni, hogy ennek során felhasználta a fellebbezési tanács által megfogalmazott meghatározást, amely szerint a pogok tájékozott használója lehet egy 5–10 éves gyermek (a termék végső fogyasztója) vagy a „saját termékeit ilyen típusú termékekkel népszerűsítő cég marketingigazgatója is”. „A Törvényszék továbbá pontosította, hogy „[a] tájékozott használó különösen éber, és a korábbi fejleményeket, azaz a szóban forgó termékre vonatkozó, a vitatott formatervezési minta bejelentésének napján vagy adott esetben az igényelt elsőbbség napján már nyilvánosságra jutott formatervezési mintákat illetően bizonyos fokú ismerettel rendelkezik”.⁵⁹ A tájékozott használó figyelmének szintjével kapcsolatban az Európai Unió Bírósága úgy vélekedett, hogy a tájékozott használó bár nem a szokásosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó, aki rendszerint egészében

⁵⁸ Az alkotói szabadságfok azt jelenti, hogy bizonyos termékek nagyon egyszerűek, vagy nagyon kevés variáció képzelhető el a dizájn tekintetében (például egy szívószál esetében). Így tehát ilyen esetben egyrészt a termék jellegére, másrészt pedig a kézműipari vagy ipari ágazat lehetőségeire, eszközeire, eljárásainak fejlettségére kell tekintettel lenni.

⁵⁹ C-281/10 P. sz. ügy (PepsiCo Inc.), ítélet 44. és 45. pontja.

érezkeli a formatervezési mintát, és nem vizsgálja annak egyes részeit, nem is olyan szakértő vagy szakember, aki képes részletesen megfigyelni az ütköző formatervezési minták között esetlegesen fennálló minimális eltéréseket.

Láthatjuk tehát, hogy míg az azonosság objektív kategória, az összetéveszthetőség hasonlóság fogalmának definiálásához, valamint az egyéni jelleg vizsgálatához szükséges volt a bírói gyakorlat által kialakított mérce bevezetése. Ez a különbség a Vt. 4. § (1) bekezdésében a viszonylagos kizáró okok között jelenik meg.

„Nem részesülhet védjegyoltalomban:

- a) **azonos** áruk, illetve szolgáltatások tekintetében a korábbi védjeggyel azonos későbbi el-sőbbségű megjelölés;
- b) a megjelölés, amelyet a fogyasztók **összetéveszthetnek**⁶⁰ a korábbi védjeggyel a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt.”

A 12. § a védjegyoltalom tartalma körében is visszautal az előbb vázolt problémára. „A védjegyoltalom alapján a védjegyjogosultnak kizárólagos joga van a védjegy használatára.

(2) A kizárólagos használati jog alapján a védjegyjogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ

- a) a védjeggyel **azonos** megjelölést olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplőkkel;
- b) olyan megjelölést, amelyet a fogyasztók a védjeggyel **összetéveszthetnek** a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt; vagy
- c) a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölést a védjegy árujegyzékében szereplőkkel **nem azonos vagy azokhoz nem hasonló árukkal**, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, feltéve, hogy a védjegy belföldön **jóhírnevet** élvez, és a megjelölés használata sértené vagy tisztességtelenül kihasználná a védjegy megkülönböztető képességét vagy jóhírnevét.”

Az utolsóként hivatkozott c) pont esetén érdemes megjegyezni, hogy a védjegy jogosultja főszabály szerint csak bizonyos árukategóriákra nézve szerzi meg a védjegyoltalmat.⁶¹ A

⁶⁰ Az Európai Unió Bírósága a „Sabel–Puma-ügyben” (C-251/95) határozta meg a védjegyek összetéveszthetőségének kritériumai körében, hogy azt az érzetet kell alapul venni, mely a fogyasztóban a védjeggyel kapcsolatban mint összbélyomás felmerül. Ez a fogyasztói érzet vizuális, fonetikai és fogalmi szinten vizsgálandó. A formatervezési minták esetében a gyakorlat nem ennyire szigorú, mert sokszor egy jellegzetes díszítőelem újragondolása vagy a termék továbbfejlesztése a meghatározó vizuális elemek megtartása mellett elengedhetetlen ahhoz, hogy a fogyasztó számára már ismerős, azonosítható elemeket felidézze. Ráadásul bizonyos esetekben az alkotói szabadságfok sem engedi meg a nagy változtatásokat.

⁶¹ Ezek az árukategóriák nemzetközileg meghatározottak és egységesek, amit a Nizzai Osztályozás biztosít: http://sztth.gov.hu/adatbazisok/nizzai_osztalyozas.html.

bejelentési kérelemben kell megjelölni ezeket az áru fajtákat, és ebből kiindulva a hivatal a megkülönböztető képességet és a bejegyzés kritériumait mindegyik áru kategóriára vizsgálja. A jó hírű védjegyek esetében az oltalom kiterjesztett lehet, mivel valamennyi áruosztályban védelmet szerezhetnek. De milyen védjegyek tartoznak ebbe a csoportba? Ha „a jó hírű védjeggyel azonos vagy ahhoz az összetéveszthetőségig hasonló megjelölés alapos ok nélküli használata sértené vagy tisztességtelenül kihasználná a védjegy megkülönböztető képességét vagy hírnevét”,⁶² és a jogosult annak használatához nem járult hozzá, akkor megvalósul a bitorlás. A jó hírnév fogalma úgy határozható meg, hogy az áruval vagy szolgáltatással érintett vásárlóközönség nagy része valamely mértékben ismeri az adott védjegyet. Ennek megállapításánál vizsgálni kell a védjeggyel ellátott áruk piaci részesedését, a jogosult általi védjegyhasználat intenzitását, annak földrajzi kiterjedtségét⁶³ és a vállalkozások által a védjegy reklámozására fordított pénzüsszegek mértékét.

A nagyobb mértékű védelem az Európai Unió Bírósága által az Adidas-Solomon-ügyben⁶⁴ kimondottak alapján valósul meg. A Bíróság itt azt fogalmazta meg, hogy elegendő olyan hasonlóság a jó hírű védjegy és a későbbi megjelölés között, melynek az a hatása, hogy a vásárlóközönség a két megjelölés között valamilyen kapcsolatot létesít. Ez akkor valósulhat meg, ha például a védjegyet tisztességtelenül kihasználó személy úgy próbál meg anyagi haszonra szert tenni, hogy kihasználja a jó hírű védjegy a piacon már megszerzett presztízsét, vonzerejét akár azzal, hogy hasonló áruk,⁶⁵ szolgáltatások tekintetében, de nem hasonló áruk, szolgáltatások tekintetében is arra utal, hogy ő és a védjegyjogosult valamilyen kapcsolatban állnak egymással.

Védjegyek	Formatervezési minták	Szabadalmak
Átlagos fogyasztó	Tájékozott használó	Szakember
Nincsenek különleges ismeretei a termékről, a termékeket nem hasonlítja össze. A bíróságok abból a feltevésből indulnak ki, hogy az átlagfogyasztóban elmosódott kép él a termékekről. (Ezért is fontos a jó hírnevű védjegyek kategóriája, ahol a kiindulópont az, hogy a fogyasztónak nincsenek mélyebb ismeretei a piaci viszonyokról.)	Bizonyos szinten rendelkezik a termékre vonatkozó ismeretekkel, képes arra, hogy a termékeket „egymás mellé téve” vizsgálja meg. Személyes tapasztalata vagy az adott ágazatra vonatkozó ismereteinek köszönhetően különösen éber fogyasztó.	Nagyon komoly technikai ismeretekkel rendelkezik az adott ágazatban, hiszen a mindennapokban, hivatásszerűen foglalkozik a termékben megtestesülő műszaki megoldással.

⁶² Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás: i. m. (13), p. 293–294.

⁶³ Ezt a Bíróság a Pago-ügyben (C-301/07) vizsgálta.

⁶⁴ (C-408/01).

⁶⁵ Ezzel a kérdéssel foglalkozott a Bíróság a L'Oréal-ügyben (C-487/07).

III.3. A funkcionalitással kapcsolatos szabályozás

Szükséges leszögezni, hogy a nemzeti védjegy- és formatervezésiminta-jogok – köztük a magyar jog is, a közösségi szabályozással együtt – tiltják azon térbeli formák oltalmazását, amelyeket kizárólag azért alakítottak ki, hogy egy bizonyos műszaki hatás elérhetővé váljon, vagy a termék külső jellegzetessége kizárólag a termék műszaki rendeltetésének a következménye.

A magyar jog ezeket a tilalmakat a következő rendelkezéseiben fogalmazza meg:

– a formatervezési mintákra vonatkozóan az Fmtv. 6. § (1) bekezdésében: *„Nem részesülhet mintaoltalomban a külső jellegzetesség, amely kizárólag a termék műszaki rendeltetésének következménye”;*

– a védjegyekre vonatkozóan a Vt. 2. § (2) b) pontjában, a feltétlen kizáró okok között található a tilalmat: *„Ki van zárva a védjegyoltalomból a megjelölés, ha kizárólag olyan formából áll, amely az áru jellegéből következik, vagy amely a **célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges**, illetve amely az áru értékének a lényegét hordozza.”*⁶⁶

Ami a közösségi rendeleteket illeti, a Tanács 6/2002/EK rendelete a közösségi formatervezési mintáról így fogalmaz a 8. cikk (1) bekezdésében: *„Nem részesülhet közösségi formatervezésiminta-oltalomban a külső jellegzetesség, amely kizárólag a termék műszaki rendeltetésének következménye.”* A Tanács 207/2009/EK rendelete a közösségi védjegyről a 7. cikk (1) e) pontban a magyar joghoz szintén hasonlóan fogalmaz: *„A megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, ha kizárólag olyan formából áll amely*

i. az áru jellegéből következik; vagy

*ii. a **célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges**; vagy*

iii. az áru értékének a lényegét hordozza.”

Az itt megjelölt szabályozás és a jogszabályhelyek gyakorlati értelmezése képezi a funkcionalitás tágabb értelemben vett problémakörét.⁶⁷ Bizonyos, hogy az egyes tilalmak azért kerültek megfogalmazásra, mert a jogalkotó szükségesnek találta az egyes oltalmi formák egymástól való elhatárolását. Így például a *iii.* bekezdés szerint az a védjegy, amely kizárólag az áru értékének a lényegét hordozza nem lajstromozható, mert az ilyen térbeli formát formatervezési mintaként lehet csupán védelemben részesíteni. Így kívánják megelőzni többek között, hogy egy mintára a jogosult a maximum 25 évig tartó védelem helyett akár időben végtelen oltalmat szerezzen. A *ii.* bekezdés a védjegyek és a szabadalmak különválasztását hivatott megvalósítani, az *i.* bekezdésben pedig olyan formáról van szó, ami kizárólag az áru jellegéből következik, és ezáltal nem bír megkülönböztetőképeséggel,⁶⁸ és így nem

⁶⁶ A védjegyírányelv 3. cikk (1) bekezdésének e) pontja ugyanígy fogalmaz.

⁶⁷ A funkcionalitás szűkebb értelemben csupán a *ii.* bekezdésben megjelölt kitételek vonatkozik.

⁶⁸ A Tanács 207/2009/EK rendelete a közösségi védjegyről 7. cikk (1) b) pontja. A megkülönböztetőképeség hiánya egy további abszolút kizáró ok.

oltalmazható.⁶⁹ Ezt a helyzetet ahhoz lehet hasonlítani, amikor egy szövédjegynél a szöveg abszolút leíró jellegű, és így nem oltalomképes. Ha az *i.* bekezdéshez kapcsolódó problémát részletesen szeretnénk kifejtetni, meg kell állapítanunk, hogy az Európai Unió Bíróságának előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletei sorrendiséget határoznak meg az egyes oltalomkizáró okok vizsgálata során. Így első lépésben az áru formáját, csomagolását oltalmazó megjelölések lajstromozásának akadályát képező, a három pontban felsorolt okokat, majd ha ezek nem állnak fenn, a megkülönböztetőképességet és a Vt. 2. § (2) *a)* pontjában meghatározott további kizáró okokat kell górcső alá venni.⁷⁰ Egyébként a bírói gyakorlatban összemosisódik az áru jellegéből következő forma és a megkülönböztetőképesség megítélésének az elemzése. Ezért ez a feltételen kizáró ok elég ritkán kerülhet alkalmazásra.⁷¹ A Fővárosi Bíróság az egyik Lego-döntésben úgy találta, hogy a legókockát oltalmazó védjegy kialakítása nem következhet a termék jellegéből, mert az összeilleszthetőség lehetőségére, a kialakítást látva, az átlagos fogyasztó ugyan gondolhat, az összeillesztés mechanizmusára azonban nem.

Ugyanebben az ítéletben megfogalmazta, hogy az áru jellegéből következő forma alatt „*olyan forma értendő, amelyet a fogyasztó az áru természetére figyelemmel természetesnek tart. A térbeli megjelölés esetén ezért olyan különbségek meglétét kell értékelni, amelyek miatt a megjelölés a szabványtól vagy szokásostól jelentősen eltér; és ezáltal biztosítja a származásjelző funkciót.*”⁷²

⁶⁹ Lindt & Sprüngli-ügy, T-336/08.

⁷⁰ C-53-55/01 44–45. és C-299/99 74–76. pontja alapján:

„Since Article 3(1)(e) of the Directive is a preliminary obstacle that may prevent a sign consisting exclusively of the shape of a product from being registered, it follows that if any one of the criteria listed in that provision is satisfied, the sign cannot be registered as a trade mark. Nor, furthermore, can it ever acquire a distinctive character for the purposes of Article 3(3) through the use made of it (see Philips, paragraphs 74 to 76). However, if that preliminary obstacle is overcome, it is still necessary to ascertain whether a three-dimensional shape of product sign must be refused registration under one or more of the grounds for refusal set out in Article 3(1)(b) to (d).”

„Az említett 3. cikk (1) bekezdésének *e)* pontja tehát olyan megjelölésekre vonatkozik, amelyek nem minősülhetnek védjegyeknek, és előzetesen megakadályozhatja a kizárólag az áru formájából álló megjelölések lajstromozását. Ha a rendelkezésben említett feltételek közül csak az egyik teljesül, a kizárólag az áru formájából vagy e forma grafikai megjelenítéséből álló megjelölés nem lajstromozható védjegyként.”

⁷¹ Ugyanez a helyzet – mint azt a későbbiekben vizsgáljuk – a *iii.* pontban meghatározott, az áru értékének lényegét hordozó formával kapcsolatban is.

⁷² A Fővárosi Bíróság 3. Pk.630.755/2005/13. számú végzése alapján.

Érdekességgként megemlítendő, és a Vt., valamint az Fmtv. szoros koncepcionális kapcsolatára utal, hogy az Fmtv. hatálybalépésével módosította a Vt.-t. A módosítás abban állt, hogy a Vt. 2. § (2) b) pontjából a „kizárólag” szót elhagyták. Ez a változtatás a rendelkezés lényegi értelmét változtatta meg, és hatalmas visszalépést jelentett amellet, hogy a jogharmonizációs céloknak sem felelt meg. Ez azzal indokolható, hogy elméletileg és a gyakorlatban is tarthatatlan az az eljárás, hogy amennyiben akár egyetlen funkcionális részlet észlelhető a megjelölésben, az automatikusan azt eredményezi, hogy a forma védjegyoltalma nem lehetséges. Ez a térbeli formák oltalmazhatóságát megengedő nemzeti és közösségi rendelkezéseket üresítené ki. A jogalkotók, észelve a hibát és a harmonizációs kötelezettségeknek is eleget téve, az egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi törvények módosításáról szóló 2003. évi CII. törvény 4. §-ával orvosolták azt. Ugyanis elmondható, hogy: *„Valamilyen funkciója, rendeltetése és jellege ugyanis minden árunak van – ez adja használati értékét –, így azonban a Vt. 2. §-a (2) bekezdésének b) pontja alapján lényegében minden áruforma kizárt volna a lajstromozásból, ami nyilvánvalóan nem volt a jogalkotó célja.”*⁷³

A három francia bekezdésben szereplő kizáró ok vizsgálatára az elsőbbség időpontja irányadó.⁷⁴ Emellett vitás az a kérdés, hogy mely megjelöléstípusokra lehet alkalmazni ezeket. Ami a magyar bírósági gyakorlatot illeti, a Fővárosi Törvényszék és a Fővárosi Ítéltábla⁷⁵ is kifejezetten úgy foglal állást, hogy a szabályozás nemcsak a térbeli, hanem az ábrás védjegyekre is alkalmazható. Ezzel szemben a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala és az Európai Bíróság vonatkozó döntései⁷⁶ is akként rendelkeznek, hogy csupán a térbeli védjegyekre vonatkoztathatók a kiemelt jogszabályi részek. Fontos megjegyezni, hogy az Európai Bíróság még nem fejtette ki a véleményét előzetes döntéshozatali eljárás során, csupán eseti döntéseiből következtethetünk álláspontjára.⁷⁷

III.4. Oltalmi formák az időben

Amennyiben rendelkezésünkre áll olyan térbeli forma, amelyet gazdaságilag hasznosítani szeretnénk, de nem kívánjuk, hogy azt kihasználva a piacon jelen lévő más szereplő is nyereséghez jusson, érdemes tervet készítenünk, amelynek tartalmaznia kell, hogy milyen oltalmi forma igénybevételevel és ehhez kapcsolódóan mennyi időre szeretnénk kizárólagos jogot szerezni.

⁷³ A Fővárosi Bíróság 3. Pk.630.755/2005/13. számú végzése alapján.

⁷⁴ *Faludi Gábor, Lukácsi Péter* (szerk.): A Védjegy törvény magyarázata. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014, p. 50.

⁷⁵ A bitorlási eljárások első fokán a Fővárosi Törvényszék, másodfokon a Fővárosi Ítéltábla hatáskörébe és kizárólagos illetékességébe tartozó perek. A Fővárosi Törvényszék továbbá hatáskörrel és kizárólagos illetékességgel rendelkezik a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala mint közigazgatási hatóság által hozott döntések bírósági felülvizsgálatára is. E nemperes eljárások megváltoztatási kérelemre indíthatók meg (a Vt. 46/A. § (2)–(3) bekezdése alapján).

⁷⁶ Például a C-53-55/01 ítélet 72. pontjában leírtak alapján (Linde-ügy).

⁷⁷ *Faludi, Lukácsi* (szerk.): i. m. (74), p. 49.

Dönthetünk úgy, hogy csupán formatervezésiminta-oltalmat szeretnénk lajstromoztatni. Ilyen esetben azonban számolnunk kell azzal, hogy az oltalom, főszabály szerint, csupán öt évig áll fenn. Ezt követően maximálisan négy alkalommal hosszabbítható meg, de az oltalmi idő nem lehet hosszabb, mint huszonöt év. Ezután a mintánk közkinccsé válik, abból már bárki hasznot húzhat. Ezt az időtartamot tovább rövidíti az a tény, hogy a lajstromozási eljárás is időt vesz igénybe. Igaz, hogy az oltalom a bejelentés napjára visszamenő hatállyal jön létre, azonban ameddig a lajstromozás nem történik meg, addig a kérelmező bizonytalan jogi helyzetbe került. Nem lehet biztos benne, hogy lajstromozási kérelmét elfogadják. Tovább nehezíti a helyzetet, ha nem nemzeti, hanem közösségi mintaoltalmat igényelünk. A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (BPHH, Office for Harmonization in the Internal Market) ugyanis nem vizsgálja meg olyan alaposan a mintaként bejegyezni kívánt alakzatokat, mint a magyar nemzeti hivatal. Egyrészt csupán a formások tekintetében vizsgálja meg a bejelentést, nem készít kutatási jelentést sem. Másrészt az abszolút kizáró okok közül csak a közrendbe ütközést és a közérkölc szemponyjából sérelmet jelentő mintákat szűri ki.⁷⁸ Ez azt eredményezi, hogy bár könnyebb mintaoltalmat szerezni egy adott formára, de az a jog, amelyet ily módon a magáénak tudhat a bejelentő, nagyon labilis, sosem lehet tudni, hogy mikor támadja meg egy korábbi jogosult valamely törlési okkal. Azután, sem „lélegezhetünk fel” teljesen tehát, hogy megszereztük az oltalmat. Már csak azért sem, mert a mintaoltalomnak is vannak bizonyos korlátai, melyeket a Fmtv. 17. § szakaszában találunk, az Fmtv. 18. § szakaszában pedig a mintaoltalmi jog kimerülése került meghatározásra.

Amennyiben úgy gondoljuk, hogy időben korlátlan jogot szeretnénk szerezni, rögtön próbálkozhatunk a védjegyoltalom megszerzésével. Arra azonban számítanunk kell, hogy sok akadályba fogunk ütközni. Ilyen lehet, hogy bár elvileg ugyanolyan feltételekkel lehet oltalmat szerezni bármely védjegy típusra, ez az elv nem minden esetben érvényesül a gyakorlatban, nehezebb dolgunk van ugyanis a bizonyítással. A hatóság általában a megkülönböztetőképesség hiányára hivatkozva utasítja el a kérelmet,⁷⁹ ritkább esetben valamely speciális abszolút kizáró okot jelöli meg az elutasítás okaként. Ilyen lehet például az, hogy a megjelölést csupán a funkció ellátásának következtében alakították ki úgy, ahogy. Vagy az, hogy a megjelölés az áru értékének lényegét hordozza. Ellenbizonyításnak természetesen lehet helye az eljárásban, ilyenkor figyelembe lehet venni a releváns fogyasztói kör értékelését, a tervező szakemberek megjelölésről alkotott véleményét, a forma alkotójának szándékát is.

⁷⁸ Guidelines for Examination in the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks And Designs) on Designs, p. 8–9. https://oami.europa.eu/tunnelweb/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/trade_marks/Draft_Guidelines_WP_2/23_examination_of_applications_for_registered_community_dizajns_en.pdf.

⁷⁹ Az M0802835 számú ügyből és ezt a döntést követően a Fővárosi Törvényszék által hozott 3. Pk. 20 273/2011/3. számú végzés segítségével azt a következtetést lehet levonni, hogy az olyan formák, amelyek pusztán megjelenése nem alkalmas arra, hogy a kérelmezőt vagy termékét megkülönböztesse, azonosítsa, nem lajstromozható. A bejegyezni kért palackforma csupán a megkülönböztetőképességét nem érintő eltérést mutatott a piacon fellelhető hasonló kialakítású flakonoktól.

A legerősebb érv az azonos funkciót betöltő, de alternatív formák léte szokott lenni. Csupán ennek a bizonyítása azonban egyes vélemények szerint nem lehet elengedő ahhoz, hogy egy formát védjegyként bejegyezzenek. Ezzel a kérdéskörrel kapcsolatban a bírói gyakorlat még bizonytalan. A BPHH és az uniós jogalkalmazás a már említett állásponton helyezkedik el. E fórumok úgy értelmezték a *Philips–Remington-ügyben hozott döntést, hogy az kategorikusan kizárja a kérdéses formával műszakilag egyenértékű, de eltérő kialakítású alternatív formák vizsgálatát.*⁸⁰ A magyar bíróságok⁸¹ és a témában jártas jogászközösség véleménye inkább az, hogy „a *Philips–Remington döntés nem azt mondja ki, hogy az adott kizáró ok vizsgálata során az alternatív formákra egyáltalán nem lehet hivatkozni, hanem azt, hogy ha bebizonyosodik, hogy egy védjegy kizárólag olyan formából áll, amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges, akkor ennek megdöntésére nem lehet arra hivatkozni, hogy vannak alternatív formák is.*”⁸²

A védjegyoltalom sem korlátlan jog, itt elég arra utalni, hogy a jogosultat használati kötelezettség terheli, különben egy másik piaci szereplő akár az övével azonos védjegy használati jogosultságát is megszerezheti. A korlátokat a Vt. 15–18. § szakaszában találjuk meg.

Tervezésre leginkább azonban akkor van szükségünk, ha többféle oltalmat is szeretnénk szerezni ugyanarra a formára. Ezt a párhuzamos oltalom elvével összhangban minden további nélkül elérhetjük. Arra azonban tekintettel kell lennünk, hogy milyen sorrendben szerezzük meg a különböző oltalmi formákat. Ez az időbeliség problémája. Ugyanis ha először védjegyjogot szeretnénk kapni a térbeli alakzatra, akarattunkon kívül akadályozhatjuk magunkat a későbbiekben a mintaoltalom megszerzésében. Ez azért van így, mert a korábbi védjegy – bárki legyen is a jogosultja – újdonságrontó tényezőként veendő figyelembe a hatóság által a kérelem elbírálásakor. Ha azonban megfordítjuk a sorrendet, és először formatervezésminta-oltalmat igénylünk, akkor ez több előnnyel is jár a számunkra. Az első természetesen az, hogy ilyenkor nem kell számolnunk korábbi védjegyünk újdonságrontó hatásával. Másodsorban pedig ha a mintát használjuk a gazdasági életben, azt sokan megismerik. A sok reklámtevékenység és a boltok polcaira való kihelyezés következménye az lehet, hogy a formát a vásárlók az azt előállító, forgalmazó, kitaláló céggel fogják gondolatban összepárosítani. Ezzel megvalósul a védjegyek eredet- és minőségjelző funkciója. Végző soron elérjük, hogy a forma megszerzi a megkülönböztetőképességet, ezáltal pedig védjegyként oltalmazhatóvá válik. A Vt. 2. § (3) bekezdése szerint: „a *megjelölés nincs kizárva a védjegyoltalomból, ha használata révén – akár az elsőbbség időpontja előtt, akár azt követően – megszerezte a megkülönböztető képességet.*” Ez a megoldás az előbbieken említett bizonyítási nehézségeket is áthidalja.

⁸⁰ Faludi, Lukácsi (szerk.): i. m. (74), p. 52.

⁸¹ Fővárosi Ítéltábla 8.Pkf.25.201/2007/9.

⁸² Faludi, Lukácsi (szerk.): i. m. (74), p. 51.

Az eddigiekben hipotetikusan ugyanaz a személy ugyanarra a formára kívánta megszerezni egyik vagy másik oltalmi formát. Ha azonban elszakadunk a párhuzamos oltalmak elvétől, lehetséges az is, hogy egymással versengő piaci szereplők szeretnének ugyanolyan vagy hasonló térbeli alakzatra különböző időpontokban dizájn- vagy védjegyoltalmat szerezni. Ilyenkor már nemcsak a megjelölés lajstromozásának időpillanatához kapcsolódóan merülhetnek fel problémák, hanem a lajstromozást követően is. A következőkben ezeket a lehetséges esetköröket kíséreljük meg meghatározni.

Elsőként a Vt. 5. § (1) b) pontjában meghatározott viszonylagos kizáró ok⁸³ említendő, mely szerint: „Nem részesülhet védjegyoltalomban a megjelölés, amely más korábbi szerzői vagy iparjogvédelmi jogába ütközne, ideértve a növényfajta nevével való ütközést is.” Tehát, ha bármelyik piaci szereplőnek van korábbi formatervezésminta- vagy védjegyoltalma az adott formára, erre a másik személy által kezdeményezett lajstromozási eljárás során hivatkozhat. „Eme rendelkezésnek célja, hogy lehetőség szerint megelőzzék az olyan helyzeteket, ahol különféle típusú kizárólagos jogok konfliktusba kerülnek egymással. Ezeknél a rendelkezéseknél a törvény szövege kifejezetten utal arra, hogy mások, azaz harmadik személyek korábbi jogairól van szó. Ezek a korábbi egyéb jogok – kivéve a fajtanevet és a két évnél nem régebben megújítás hiányában megszűnt oltalmú védjegyet – értelemszerűen csak akkor képeznek kizáró okot, ha még érvényben vannak. A korábbiság megítélésénél a védjegybejelentés, illetve a védjegy elsőbbségét kell figyelembe venni.”⁸⁴ A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala nem veszi figyelembe automatikusan a kutatási jelentés elkészítése során a tudomására jutott egyező vagy hasonló védjegybe való ütközést.⁸⁵ Minden esetben a jogosult joga és lehetősége, hogy a védjegybejelentést megtámadja, és a jogsértő védjegy bejegyzését felszólalásával megakadályozza.⁸⁶ Itt is meg kell jegyeznünk azonban a Vt. 17. §-ában meghatározott belenyugvás és a 18. §-ában kifejtett védjegyhasználat elmulasztásának jogintézményét, mely a már védjeggyel rendelkező piaci szereplőre ró kötelezettségeket. Egyrészt azt, hogy amennyiben jogainak megsértését észleli, az ellen lépjen fel, másrészt pedig azt, hogy a megszerzett jogosultságaival éljen, az azokból eredő piaci előnyöket használja ki, mert ha nem teszi, kizárólagos jogával más személyeket zár el az adott védjegy használatától, így végső soron a piaci versenyt torzítja.

⁸³ A viszonylagos kizáró okok abban is különböznek az abszolút kizáró okoktól, hogy ezeket nem érvényesítheti akárki. Relatív kizáró okok alapján csak a korábbi akadályozó jog jogosultja nyújthat be felszólalást vagy kezdeményezheti a védjegy törlését. Továbbá viszonylagos kizáró okok alapján nincs kizárva a megjelölés az oltalomból, ha a korábbi akadályozó jog jogosultja a megjelölés védjegyként való bejegyzéséhez hozzájárul. Ezt consentnek nevezzük. A relatív kizáró ok, az abszolút kizáró okkal ellentétben, e nyilatkozat megszerzésével elháríthatóvá válik.

⁸⁴ Faludi, Lukácsi (szerk.): i. m. (74), p. 163.

⁸⁵ A nemzeti eljárás keretében, hivatalból végzett védjegykutatás nem terjed ki a már oltalom alatt álló formatervezési minták vizsgálatára.

⁸⁶ Vt. 60-60/A§ és 61/B- 61/H §.

Amennyiben a jogsértő megjelölést már lajstromozták, törlési kérelmet lehet benyújtani.⁸⁷ A törlés a védjegyoltalom megszűnésének egyik esete. Ilyenkor a védjegyjogosultság a bejelentés napjára visszamenő hatállyal szűnik meg.⁸⁸ A védjegyet a hatóság akkor fogja törölni, ha az nem felel meg a törvényben meghatározott követelményeknek, vagy vele szemben kizáró ok áll fenn.⁸⁹

Sokszor érdemes hivatkozni a használat hiánya miatti megszűnési esetre,⁹⁰ és arra is, hogy a védjegy már nem rendelkezik megkülönböztetőképeséssel, vagy az idők folyamán megtévesztővé vált a megjelölés az adott árucategóriában.⁹¹ Ezekre a megszűnési okokra való hivatkozás általában a bitorlási ügyekben⁹² merül fel, amikor a megjelölést lajstromoztatni kívánó személy számára nagyszerű eszközt jelentenek.

Az Fmtv. 10. §-a a védjegy törvényhez nagyon hasonlóan rendelkezik:

„Nem részesülhet oltalomban a minta, ha megkülönböztetésre alkalmas olyan megjelölést használ, amely másnak korábbi iparjogvédelmi jogába ütközne, vagy amelyet más korábbról fogva ténylegesen használ belföldön, feltéve, hogy a megjelölésnek a mintában való használata a korábbi használó hozzájárulása hiányában jogszabályba ütközne.

Más korábbi szerzői jogát sértő minta nem részesülhet oltalomban.

Annak megítélésakor, hogy a jog, illetve a használat az (1) és a (2) bekezdés alkalmazása szempontjából korábbinak számít-e, a mintaoltalmi bejelentés elsőbbségét kell figyelembe venni.” A formatervezésiminta-oltalmi törvény azonban olyan lehetőséget is biztosít, ami a védjegyek esetében nem lehetséges, ez pedig a nemleges megállapítás, amely a bitorlási eljárások⁹³ kapcsán felmerülő vitás kérdéseket hivatott előre rendezni. Az Fmtv. 24. § szerint: *„Aki attól tart, hogy ellene mintaoltalom bitorlása miatt eljárást indítanak, az eljárás megindításáig kérheti annak megállapítását, hogy az általa hasznosított vagy hasznosítani kívánt termék nem ütközik valamely általa megjelölt minta oltalmába.*

⁸⁷ Az ilyenkor követendő eljárásra a Vt. 72–74. § szakasza az irányadó.

⁸⁸ Vt. 30. § (1) c) pont.

⁸⁹ A védjegy nem törölhető a Vt. 33. § a) pont alapján, ha a 8. § a) pontban meghatározottak szerint kielégíti az 1. §-ban meghatározott követelményeket, és a 2–7. § alapján nincs kizárva a védjegyoltalomból.

⁹⁰ A Vt. 30. § (1) d) pont és a 34. § alapján.

⁹¹ A Vt. 30. § (1) e) pont és a 35. § alapján.

⁹² A Vt. 27. § alapján védjegybitorlást az követ el, aki a védjegyet jogosulatlanul használja.

⁹³ Az Fmtv. 22–23. § szerint: *„Ha a mintaoltalmi bejelentésnek vagy a mintaoltalomnak a tárgyát jogosulatlanul másnak a mintájából vették át, a sértett vagy jogutódja követelheti annak megállapítását, hogy a mintaoltalom egészen vagy részben őt illeti meg, valamint kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint.*

A mintaoltalom bitorlását követi el, aki az oltalom alatt álló mintát jogosulatlanul hasznosítja.

A mintaoltalom jogosultja a bitorlóval szemben azokat a polgári jogi igényeket támaszthatja, amelyeket a szabadalmi törvény értelmében a szabadalmas érvényesíthet a bitorlóval szemben. A mintaoltalom bitorlása esetén a jogosult – külön jogszabály rendelkezései szerint – követelheti a vámhatóság intézkedését a bitorlással érintett vámárak forgalomba kerülésének megakadályozására.

A mintaoltalom bitorlása esetén a licencszerződés alapján hasznosító jogaira a szabadalmi törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.”

A nemleges megállapítást kimondó jogerős határozat kizárja, hogy a megjelölt minta oltalma alapján ugyanarra a termékre vonatkozóan a mintaoltalom bitorlása miatt eljárást indítsanak.”

III.5. Bírósági döntésekben felmerülő konkrét problémák és válaszok

Ahhoz, hogy egyes jogintézményeket megismerhessünk, nemcsak a jogszabályokban leírt tételes jogot kell tanulmányoznunk, hanem annak gyakorlati alkalmazását is nélkülözhetetlen áttekinteni. Különösen fontos szerep jut – a téma szempontjából – a különböző szintű bíróságoknak és más jogértelmező, jogszolgáltató szervezeteknek, például a nemzeti és a közösségi hivataloknak. Az alábbiakban, korántsem teljes körűen, olyan jogeseteket mutatunk be, amelyek a felvázolt problémák megoldásához hozzájárultak. Tették ezt azért, hogy egy már régóta bizonytalan fogalom jelentését definiálták vagy akár azért, hogy a gyakorló jogászok által vitatott döntést hozták. Ezek a kritikák nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy az élő és mindig változó jogot fejlesszék, és a modern követelményekhez, társadalmi, gazdasági, szociális viszonyokhoz igazítsák azt.

Bizonyíték a térbeli formaként lajstromozott védjegyek megkülönböztetőképességének fokozott nehézséggel járó igazolására – a Bang & Olufsen-ítélet⁹⁴

A Bang & Olufsen egy dán cég, mely elektronikai termékeket gyárt és forgalmaz. Kínálatába egy különleges ceruzát ábrázoló mikrofon is beletartozik, mely már a boltok kínálatában szerepelt, még mielőtt a mikrofon külső kialakítását ábrázoló védjegy közösségi lajstromozására sor került volna. A lajstromoztatni kívánt védjegy a következő térbeli megjelölés volt, a 9. és 20. áruosztályba tartozó termékekre:

⁹⁴ T-460/05.

Igen nagy csodálkozás kísérte az elbíráló döntését, mely szerint a megjelölés védjegyként nem lajstromozható a megkülönböztetőképesség hiányára tekintettel, illetve arra sem áll rendelkezésre megfelelő bizonyíték, hogy a megjelölés a megkülönböztetőképességet a használat révén megszerezte volna. Az ügy az Európai Unió Bírósága elé került, ahol a felperes előadta azt a gyanakvását, mely szerint a BPHH más, nehezebben teljesíthető mércét állít fel a térbeli védjegyek oltalmazhatóságával kapcsolatban. Az ítélet 14. pontja utal erre: *„Először is a felperes azt kifogásolja, hogy a fellebbezési tanács a bejelentett védjegy megkülönböztetőképességének vizsgálatakor szigorúbb követelményrendszert alkalmazott a jelen ügyben, mint más védjegyfajták esetében, mivel a bejelentést nem saját jellemzői és az ügy egyedi körülményei alapján vizsgálta, hanem 'szabványelutasításnak' vetette alá. A térbeli védjegyek esetében alkalmazott követelményrendszer azonban nem lehet eltérő, sőt szigorúbb, mint a többi védjegyfajta esetében alkalmazott követelményrendszer.”* El kell fogadnunk a cég azon állítását is, mely a 18. pontban olvasható: *„A bejelentett védjegyet ezért meghatározásánál fogva a hangszórón kívül minden más áru vonatkozásában benne rejlő megkülönböztetőképességgel rendelkezőnek kell tekinteni, amennyiben – mint a jelen ügyben is – a forma nem szokásos vagy hétköznapi.”* Be kell látnunk, hogy az olyan technikai eszközök, mint az akusztikai jelek analóg, digitális vagy optikai felvételére, feldolgozására, ismétlésére, szabályozására vagy elosztására szolgáló elektromos és elektronikus készülékek és eszközök, hangszórók, hifitornyok tekintetében a megjelölés igen szokatlan.

Mindezeket és a releváns átlagos fogyasztói kör körülményeinek várható szintjét, valamint vásárlási szokásait vizsgálta a bíróság. Végül kijelentette, hogy a megjelölés rendelkezik megkülönböztetőképességgel, és ezért lajstromozható. Indoklásában kifejtette (39–42. pont), hogy: *„A jelen ügyben a bejelentett védjegy egy ceruza formájú függőleges oszlopból áll, amelynek kizárólag az egyik oldalához egy hosszú, szögletes lap kapcsolódik. A »ceruza« hegye sík alaphoz ér hozzá. A bejelentett védjegyre vonatkozó, fent ismertetett leírás valamennyi elemének vizsgálatából arra lehet következtetni, hogy a védjegynek valóban egyedi formája van, és semmi esetre sem tekinthető szokásosnak.”* A bíróság – a termék részletes, szöveges leírását követően – megállapítja, hogy: *„Ez az egész így figyelemre méltó és könnyen megjegyezhető formát alkot. Mindezen tulajdonságok miatt a bejelentett védjegy igen eltér az ugyanebbe az árucsoportba tartozó áruknak a forgalomban általában megtalálható, szokásos formáitól, amelyeket rendszerint szabályos derékszögű vonalak jellemeznek.”*

Igaz, hogy végül a lajstromozásra sor került, azonban csak igen nehezen, nagy költségek és sok idő- és erőbefektetés által. Összességében, sajnálatos módon, a térbeli védjegyek azonos szempontok alapján való elbírálása még nem valósult meg teljesen. Bár a megjelölés védjegyként való lajstromozásának van helye, mégis felmerülhet az a kérdés, hogy nem lett volna-e versenyszempontból tisztességesebb a felperes részéről, ha erre az alakzatra inkább dizájnoltalmat kíván szerezni.

Óltalmi formák és óltalmi szintek ütközése és az értelmezés alapjául szolgáló jog kérdése, a „Kecs”-eset kapcsán

Arra, hogy az iparjogvédelmi jogviszonyok mennyire komplex egységet alkotnak, kiváló például szolgál a DM062096 lajstromszámon, nemzetközi úton bejegyzett dizájnnal kapcsolatos ügy. A lajstromszám alatt olyan formatervezési minta szerepel, amelyen egy kecszet láthatunk, rajta leveleket ábrázoló, dombornyomott mintával. Az SZTNH 189650 számon egy színes térbeli védjegyet lajstromozott, melyről utóbb megállapítható volt, hogy a Vt. 5. § (1) b) pontja alapján ütközik a korábbi, nemzetközi úton, Magyarországra is kiterjedően bejegyzett formatervezési mintával. Az eset érdekessége az, hogy mindig tekintettel kell lennünk a nemzetközi vagy közösségi úton szerzett korábbi iparjogvédelmi jogokra is, ha jogszerűen szeretnénk eljárni. Másrészt azt is fontos megjegyezni, hogy az ütközés elbírálása során a védjegyekre is az Fmtv. idevonatkozó szempontrendszerét és szabályait kell alkalmazni, illetve abban az esetben, ha a védjegyhez kapcsolódott volna az elsőbbség, akkor a későbbi formatervezési minta ütközését kellene a Vt. alapján meghatározni.⁹⁵

Funkcionalitási kérdések, a Philips vs. Remington⁹⁶ és az iszapszűrő esete

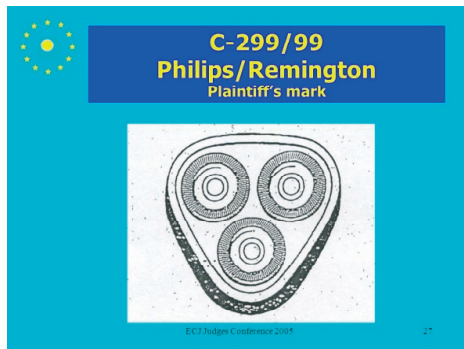
A Philips-ügyben a jogosult lajstromozott védjeggyel rendelkezett az Egyesült Királyság területére.⁹⁷ A megjelölés egy olyan elektromos borotva külső kialakítását védte, amely három, kör alakú pengével ellátott borotvafejjel rendelkezett. 1995-ben a Remington hasonló terméket vezetett be a piacra, ezért a Philips védjegybitorlás miatt eljárást kezdeményezett. Vizontkeresetében ez előbbi a Philips lajstromozott védjegyének a törlését kérte. Az ügyben végül az angol Court of Appeal (Civil Division) előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett. Az ítélet 16. pontjában sorolja fel a megfogalmazott kérdéseket. *„Mivel a felek az irányelv értelmezésére vonatkozó kérdéseket vetettek fel, a Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:”*

„1. Létezik-e olyan védjegykategória amelynek lajstromozása nem kizárt a 89/104/EGK tanácsi irányelv 3. cikke (1) bekezdésének b)–d) pontja és (3) bekezdése alapján ..., és amelynek lajstromozása mindazonáltal kizárt az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének a) pontja alapján (mivel ezen védjegyek nem alkalmasak arra, hogy a védjegyjogosult áruit megkülönböztessék más vállalkozások áruitól)?

⁹⁵ Ilyen eset például az M1100448. számú ügy, amelyben a felszólaló korábbi (197972 lajstromszámú) védjeggyel és (91190 lajstromszámú) mintaoltalommal is rendelkezett, így felszólalása alapjául a Vt. 4. § (1) b) és 5. § (1) b) pontját jelölte meg.

⁹⁶ C-299/99.

⁹⁷ 1966 óta.

2. Valamely áru (amelynek vonatkozásában a megjelölést lajstromozták) formája (vagy formájának egy része) csak akkor alkalmas-e ezen áru megkülönböztetésére a 2. cikk alapján, ha tartalmaz valamilyen öncélú többletelemet (amely funkcionális céllal nem rendelkező díszítésből áll)?
3. Amikor valamely gyártó a piacon a különleges árukat egyedülként kínálja, az ezen áruk formájából (vagy formájának egy részéből) álló és öncélú többletelemet nem tartalmazó megjelölés gyakori használata elegendő-e ahhoz, hogy ezen megjelölés a 3. cikk (3) bekezdése alapján megszerezze a megkülönböztetőképességet olyan körülmények között, amikor a használat eredményeképpen a kereskedők és az érintett fogyasztók jelentős része
 - a) a formát kizárólag e gyártóval és nem más vállalkozással azonosítja;
 - b) azt hiszi – ellenkező megjegyzés hiányában –, hogy az ilyen formájú áruk e gyártótól származnak?
4. a) A 3. cikk (1) bekezdés e) pontjának második francia bekezdése szerinti 'a kizárólag a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges formából álló áru' szövegezésű korlátozás alkalmazása kizárható-e, amennyiben kimutatható, hogy vannak más olyan formák is, amelyekkel ugyanez a műszaki hatás érhető el, vagy
 - b) e rendelkezés értelmében a forma lajstromozásra alkalmatlan-e, ha kimutatható, hogy e forma alapvető jellemzői kizárólag a célzott műszaki hatásnak tulajdoníthatóak, vagy
 - c) van-e más – és ha igen, milyen – megfelelő szempont annak megállapítására, hogy a korlátozás alkalmazandó-e?"

Összefoglalva, az állapítható meg, hogy e kérdések alapján az Európai Unió Bíróságára az a nem egyszerű feladat várt, hogy meghatározza a térbeli védjegyek oltalmazhatóságának feltételeit. Ezen belül – a problémát nagyon leegyszerűsítve – azt, hogy elegendő-e, ha akár egyetlen olyan formai elem szerepel a termék kialakításában, amely az áru funkciójából következik? Vagy ahhoz, hogy a Remington eredményesen hivatkozzon a védjegy törlesztésére, a termék egészének kell ilyen jellegzetességeket mutatnia? E kérdéseket másképp is feltehetjük, ha az egymással ütköző érdekek mentén tekintünk a jogesetre. Egyik oldalon

a verseny védelme és az időben végleges monopólium megszerzésének megakadályozása mint közérdek jelenik meg. Ezt az értéket teszi magáévá a Bíróság is, figyelembe nem véve a másik oldalon megjelenő ugyancsak fontos értéket, a fogyasztók érdekeit. Ezt a felvetést láthatjuk az ítéletnek a negyedik kérdésre adott válaszában, a 78–79. pontban: „Az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének e) pontjában szereplő kizáró okok célja annak elkerülése, hogy a védjegyjogtulalom a jogosult számára monopóliumot nyújtson műszaki megoldásokra vagy az áru használati jellemzőire, amelyeket a fogyasztó a versenytársak áruiban is kereshet. A 3. cikk (1) bekezdése e) pontjának célja így annak megakadályozása, hogy a védjegyjog által nyújtott oltalom túlterjedjen a megjelölések azon rendeltetésén, amely lehetővé teszi a versenytársak által kínált áruk vagy szolgáltatások más vállalkozás áruitól vagy szolgáltatásaitól való megkülönböztetését, és így akadályozza, hogy a versenytársak szabadon kínálhassák az említett műszaki megoldásokat vagy az említett használati jellemzőket tartalmazó árukat a védjegyjogosultjával versenyben. Ami különösen az irányelv 3. cikke (1) bekezdése e) pontjának második francia bekezdésében felsorolt, az árunak kizárólag a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges formájából álló megjelöléseket illeti, meg kell állapítani, hogy ez a rendelkezés azt a célt szolgálja, hogy megakadályozza azon formák lajstromozását, amelyek alapvető jellemzői műszaki funkciót töltenek be, így a védjegyjoghoz fűződő kizárólagosság megakadályozná a versenytársakat abban, hogy ilyen funkciót betöltő terméket kínáljanak, vagy legalábbis korlátozzák a versenytársak választási lehetőségét azon műszaki megoldás tekintetében, amelyet termékükbe kívánnak belefoglalni.” A fogyasztóknak ezzel szemben joguk van ahhoz, hogy egy terméket a hozzájuk társított védjegy alapján felismerhessenek, és ezáltal megállapíthassák, hogy az honnan származik. Ez a védjegyek már ismerttetett funkciójából következik. Lukácsi Péter szerint ez az utóbbi a jelentősebb aspektus. „Álláspontom szerint összefoglalóan megállapítható, hogy a fogyasztók érdeke fontosabb, ezért védjegyjogtulomban részesítendőek azok a termékformák, amelyeknek lényegi funkcionális jellemzőit nem kizárólag a műszaki hatás határozza meg, mivel ezek az elemek a szükséges műszaki jellemzők ellenére inkább az esztétikai jellemzők mentén önkényesen, egyedileg lettek kialakítva, és ebből eredően megkülönböztetőképességgel is rendelkeznek.”⁹⁸ Mindkét álláspont igen figyelemreméltó. E sorok szerzőjének véleménye szerint sem az egyik, sem a másik oldal nem kerülhet túlsúlyba a másikhoz képest. A gazdaság kiegyensúlyozott működéséhez mindkét oldal érvényesülése elengedhetetlen. Ahhoz azonban, hogy ez megvalósuljon, meg kell húzni azt a határvonalat, amely kijelöli, hogy mely formát lehet csupán formatervezési mintaként, illetve védjegyként oltalom alá helyezni, továbbá melyek azok a formák, amelyeken mindkét oltalom fennállhat. Ahhoz, hogy ezt a kérdést megválaszolhassuk, meg kell vizsgálnunk, hogy a megjelölésen belül mely elemek vannak túlsúlyban:

⁹⁸ Dr. Lukácsi Péter: Funkcionalitás a védjegyjogban. Védjegyvilág, 16. évf. 3. sz., 2004, p. 7.

- a) azok, amelyek a termék önkényes esztétikai megjelenését célozzák (esztétikai dizájn).
- b) vagy azok, amelyek a termék lényegre törő formáját adják, és csupán a műszaki rendeltetés megvalósítását célozzák (funkcionális dizájn).

Nyilvánvaló, hogy az olyan termékek száma, amelyekben kizárólag csak az egyik csoportba tartozó dizájnelemek jelennek meg, nagyon csekély. Azt is elvi éssel kell leszögeznünk, hogy a termék egészének a vizsgálata minden esetben szükséges a kérdés megválaszolásához, mivel itt is érvényesülnie kell annak az alapelvnek, mely szerint nem ragadhatók ki a megjelölés egyes elemei a vizsgálat során, hanem a védjegyet, jelen esetben magát a terméket a maga egészében kell tekintenünk.⁹⁹ Egyébként is, a közösségi védjegyrendelet 7. cikk (1) e) pontja úgy fogalmaz, hogy csupán akkor nem oltalomképes egy védjegy, ha kizárólag olyan formából áll, amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges. Ez szigorúan vett nyelvtani jogértelmezéssel azt jelenti, hogy akár egyetlen esztétikai dizájnelem használata is elegendő ahhoz, hogy a térbeli forma védjegyként is oltalmazhatóvá váljon.

A határ pontos meghúzásában segítségünkre lehet még az Európai Bíróság Procter & Gamble vs. OHIM-esetben hozott előzetes döntése,¹⁰⁰ mely szerint minél inkább megállapítható, hogy a védjegyként oltalmazni kért térbeli forma hasonlít az adott áru esetében tipikusan alkalmazott formához, annál nagyobb lesz annak is az esélye, hogy az említett forma nem alkalmas a megkülönböztetésre, illetve, hogy egy háromdimenziós védjegy betölthesse a kereskedelmi eredetjelző funkciót, jelentősen el kell térnie az adott gazdasági szektorban általánosan és szokásosan használt megjelölésektől.

Tovább árnyalja a határokotással kapcsolatos képet a német joggyakorlatban kialakított „*freihaltebedürfnis Prinzip*”, mely magyarra fordítva azt az érdeket jelenti, mely a védjegy „szabadon tartására” irányuló szükségességet jeleníti meg. Ezek szerint bizonyos megjelölések azért nem lehetnek oltalomképesek, mert a szóban forgó árukra a használat lehetőségét minden érdekelt számára szabadon kell hagyni. Ennek megfelelően nem helyezhetőek oltalom alá az áru funkcionális vonásai, különösen az áru rendeltetéséből eredő háromdimenziós formák. Ezen elv alapján tehát nem lehetséges az amerikai focisták jellegzetes tojásformájú labdájának sportszerek kategóriában való védjegyoltalom alá helyezése, és a lyukacsos sajtszelet forma védelme sajtokra nézve.

Annak szemléltetésére, hogy adott esetben ez a határ mennyire bizonytalan, egy magyar jogeset szolgál például. Az M1102761 számú védjegybejelentésben egy iszapszűrő-berendezésre szerette volna a bejelentő az oltalmat megszerezni a 6. áruosztályban. Az SZTNH azonban arra az álláspontra helyezkedett, hogy a megjelenés kizárólag olyan formai kialakításból áll, amely az iszapszűrési funkció ellátásához szükséges. A bíróság azonban másképp

⁹⁹ A Procter&Gamble-ügy (C-473/01-P és C-474/01-P) ítéletének 16. pontja alapján: „the need to consider the trade mark as a whole”.

¹⁰⁰ C-473/01 P és C 474/01-P egyesített ügyek.

látta az esetet, és 1.Pk.21.411/2012/3. számú végzésében kijelentette, hogy önmagában az, hogy egy tárgy formája esetleg utal annak rendeltetésére, nem jelenti szükségképpen azt, hogy a tárgyat a rendeltetés feltüntetésére használják. Ezzel az indoklással a bíróság nem találta megállapíthatónak a Vt. 2. § (2) a) pontba való ütközést. E tanulmány szerzőjének véleménye szerint mivel a védjegyoltalmat a bejelentő a 6. áruosztályban, azon belül is egyéb fémtermékekre, különösen iszapszűrő-berendezésekre kívánta megszerezni, ezért nem megfelelő indoklás az, hogy esetleg a jogosult majd az iszapszűrő jellegzetes megjelenését más funkciót megvalósító tárgyra vonatkozóan dizájnelemként használja. Hiszen, ha például evőeszközt vagy bútort szeretne ilyen külsővel ellátni, akkor ezt az áruosztályt jelölte volna meg a bejelentésében.

Az áru értékének lényege, szobrok és faragványok

Az SZTNH gyakorlatából megismerhető, hogy mire vonatkozik a Vt. 2. § (2) b) pontjának azon kitétele, mely szerint az áru értékének lényegét hordozó megjelölés védjegyoltalomban nem részesülhet. Jellemző példa, amikor a művész nem elégszik meg a művön a megalkotás pillanatától fennálló szerzői jogi védelemmel, sőt még a formatervezésiminta-oltalmat sem tartja elegendőnek, hanem védjegyoltalmat szeretne szerezni az általa alkotott szoborra, plasztikára. Ez történt az M1300053 számú ügyben, amikor egy mellszoborra próbáltak oltalmat szerezni, és az M1203434 számú esetben is, amikor egy kandallódíszítésként használatos kőfaragványt tartalmazott a bejelentés. A hivatal mindkét esetben arra hivatkozással utasította el a kérelmet, hogy a megjelölés az áru értékének lényegét hordozza. Ez azt jelenti, hogy nem védjegyoltalmat, hanem formatervezésiminta-oltalmat kívánatos megszerezni az adott alkotásra, amennyiben azt a szerző gazdaságilag hasznosítani kívánja. Valóban, a jogalkotó eredeti szándéka is erre irányult, mikor a szabályt kodifikálta, hogy elválassza a védjegy- és a dizájnoltalom tárgyait egymástól.

Egyébként, ezt a kizáró okot a gyakorlatban meglehetősen sok ellentmondás kíséri, és ezért elég ritkán kerül alkalmazásra. A szűkebb értelemben vett funkcionalitás kapcsán a megkülönböztetőképesség felhívásakor azt láthattuk, hogy egészen szigorú határokat húzott az Európai Bíróság. A már meglévő formától igen különböző termékkialakítás rendelkezhet csupán megkülönböztetőképességgel, és nyerhet ezáltal védjegyoltalmat. Ez azért problémás, mert egy „jól eltalált”, egyedi kinézetű áru általában – pont azért, mert nem hétköznapi, nem tucattermék – sokkal kelendőbb a fogyasztók körében. Így a termék értékének lényegéről elmondható, hogy az a külső kialakításban rejlik. Ezen ellentét feloldása a jövőbeli jogalkalmazókra vár.

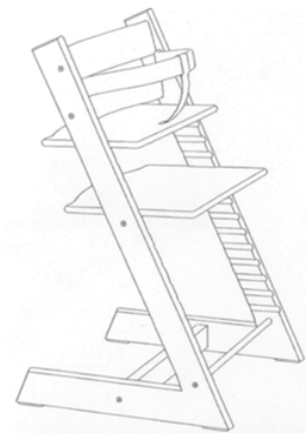
Olyan tesztet lehetne alkalmazni erre az esetre, mely a termék eredeti felhasználási módját veszi alapul. Tehát amennyiben egy termék rendeltetése csupán az, hogy dekorációul szol-

gáljon, akkor alkalmazható rá ez, a Vt. 2. § (2) b) pont utolsó fordulatában meghatározott, feltétlen kizáró ok: például az otthonokat, éttermeket, egyéb helyiségeket díszítő, egyébként – a kívánt hangulat megteremtésén túl – használatra alkalmatlan dekorációs termékekre gondolhatunk ebben a körben. Abban az esetben viszont, ha egyébként az adott terméknek más rendeltetése is van, mint az, hogy dekorációs célokat szolgáljon, például egy különleges kialakítású, állatot megformáló pohár, vagy más használati tárgy, a Vt. 2. § (2) a) pontban meghatározott kizáró okokra vagy a 2. § (2) b) pont egyéb fordulataira lehet hivatkozni.

A közösségi jogértelmezés aktuális állása – a Hauck vs. Stokke-ügy¹⁰¹

A jogeset azért érdekfeszítő, mert egyaránt megjelenik benne egyrészt a funkcionalitás értelmezése, másrészt az áru értékének lényegét hordozó elem vizsgálatának későbbi gyakorlatát revidáló elképzelés is.

Az ügyben a következő megjelölés körül olyan heves vita zajlott, hogy az eljáró fórum szükségesnek látta előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését.

Az eljárásban felvetett kérdések közül számunkra az első kettő bír relevanciával:

1. „A kérdést előterjesztő bíróság első kérdése lényegében arra irányul, hogy a védjegyirányelv 3. cikke (1) bekezdése e) pontjának első francia bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az e rendelkezés szerinti kizáró okot csak az olyan megjelölésre kell alkalmazni, amely kizárólag olyan formából áll, amely az áru funkciójához nélkülözhetetlen, vagy olyan megjelölésre is, amely kizárólag olyan formából áll, amely az áru egy vagy több olyan alapvető használati jellemzőjével rendelkezik, amely(ek)et a fogyasztó alkalmasint a versenytársak áruiban is kereshet.” (15. pont)

¹⁰¹ C-205/13 (2014. szeptember 18.).

2. „A kérdést előterjesztő bíróság második kérdése lényegében arra irányul, hogy a védjegy-irányelv 3. cikke (1) bekezdése e) pontjának harmadik francia bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az e rendelkezés szerinti kizáró ok alkalmazható olyan megjelölésre, amely kizárólag olyan formából áll, amely több olyan jellemzővel bír, amelyek különböző jelentős értékeket kölcsönözhetnek az árunak, és hogy ennek megítélése során figyelembe kell-e venni azt, ahogyan a célzott vásárlóközönség az áru formáját észleli.” (28. pont)

A harmadik kérdést az Európai Unió Bírósága nagyon egyértelműnek találta. A problémafelvetés arra irányult, hogy a védjegyirányelv 3. cikke (1) bekezdésének e) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy az e rendelkezés első és harmadik francia bekezdésében foglalt kizáró okok együttesen alkalmazhatók-e (37. pont). A válasz pedig igen rövid és tömör: „E rendelkezés alapján a megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, illetve a védjegy törlésének van helye, ha kizárólag olyan formából áll, amely az áru jellegéből következik, a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges, vagy az árunak jelentős értéket kölcsönöz. Ebből a megfogalmazásból egyértelműen kitűnik, hogy az említett rendelkezésben szereplő három kizáró ok önálló jellegű. Egymás után történő említésükből, valamint a 'kizárólag' szó használatából az következik, hogy egymástól függetlenül kell őket alkalmazni.” (38–39. pont)

Az első kérdésre a bíróság a már ismertetett Philips–Remington- és a Lego-ügyben hozott döntésre utalva reagál. Újra kiemeli a közérdek fontosságát, mely ahhoz fűződik, hogy a védjegyként való lajstromozás megtiltásával a jogalkotó közvetlen célja annak elkerülése, hogy a védjegy által nyújtott kizárólagos és állandó jog olyan más jogok időkorlátozás nélküli fenntartását eredményezze, amelyek fennmaradásának időtartamát az uniós jogalkotó korlátozni kívánta. Másként megfogalmazva, de a Philips–Remington-ügyhöz hasonló módon jelenik meg az ítéletben a funkcionális és esztétikai dizájnelemek differenciált kezelése, valamint a bíróság a kérdés egy részét újabb aspektusból világítja meg. Eszerint a rendelkezés csak „olyan megjelölésre alkalmazható, amelyik kizárólag olyan formából áll, amely az adott áru funkciójához nélkülözhetetlen, és így nem enged teret az érintett gyártónak az érdemi személyes hozzájárulásra, mivel ez az értelmezés azt eredményezné, hogy ez a kizáró ok csak az ún. természetes árukra vonatkozna, amelyek nem helyettesíthetők, illetve az ún. szabványosított árukra, amelyek formáját szabvány határozza meg. Miközben azokat a megjelöléseket, amelyek ilyen árukból származó formákból állnak, megkülönböztetőképességük hiánya miatt nem lehetne lajstromoztatni.”¹⁰²

Talán tanácsosabb lenne, ha a bíróság a jövőben a térbeli megjelölést mint egészet kezelné és vizsgálná. Hiszen azzal, hogy a különböző elemeket szétválasztja a vizsgálata során, két szabályt is megszeg. Az egyik a már említett egységes vizsgálat elve, a másik – ebből adódóan – pedig az, hogy különbözően ítéli meg a térbeli és a nem térbeli védjegyek oltalmazhatóságának kritériumrendszerét.

¹⁰² A 24–27. pont alapján.

A második kérdéssel kapcsolatban a bíróság előremutatóbban foglalt állást. Helyesbíti a védjegyrendelet szövegében meghatározott kizáró okot:¹⁰³ „A védjegyirányelv 'Kizáró, illetve törlési okok' címet viselő 3. cikke (1) bekezdésének e) pontja a következőképpen rendelkezik: A megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, illetve a védjegy törlésének van helye, ha a megjelölés...

- e) kizárólag olyan formából áll, amely
- az áru jellegéből következik, vagy
 - a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges, vagy
 - az áru értékének a lényegét hordozza [helyesen: az árunak jelentős értéket kölcsönöz].”

Az indoklásban az árunak jelentős értéket kölcsönző forma fogalmának meghatározására és magyarázatára tesz igen sikeres kísérletet a bíróság. „E tekintetben az, hogy a forma olyan minősül, mint amely jelentős értéket kölcsönöz az árunak, még nem zárja ki, hogy az áru egyéb jellemzői is jelentős értéket kölcsönözhetnek az árunak.”¹⁰⁴ „Az árunak jelentős értéket kölcsönző forma fogalma ugyanis nem korlátozható a kizárólag művészi vagy díszítő értékkel rendelkező formára, vállalva ezzel azt, hogy nem tartoznak bele azok az áruk, amelyek valamely fontos esztétikai elemükön felül alapvető funkcionális jellemzőkkel is bírnak. Ez utóbbi esetben a védjegy által a jogosult számára biztosított jog monopóliumot adna az áruk alapvető jellemzőire, ami meggátolná azt, hogy az említett kizáró ok teljes mértékben betölthesse a célját.”¹⁰⁵ Mint láthatjuk, a szöveg visszautal az első kérdésre adott válasznál elhangzottakra is. A válasz kapcsán a bíróság végső sorban azt is kifejti, hogy „rendelkezős szerinti kizáró ok alkalmazható olyan megjelölésre, amely kizárólag olyan formából áll, amely **több** olyan jellemzővel bír, amelyek különböző jelentős értékeket kölcsönözhetnek az árunak. Az, ahogyan a célzott vásárlóközönség a formát észleli, a szóban forgó kizáró ok alkalmazhatóságának eldöntésénél **csak az egyik értékelési elemnek minősül**”.¹⁰⁶

IV. KÖVETKEZTETÉSEK

Beck Salamon az előző évszázad harmincas éveiben kifejtette,¹⁰⁷ hogy ugyanúgy, ahogy a szóvédjegyek német hatásra történő elismerése igen vitatott volt a kontinentális jogban – ám utóbb mégis zökkenőmentesen beilleszthetők voltak a magyar jogrendszerbe¹⁰⁸ – de lege feranda, hasonlóan kellene eljárni az úgynevezett „három dimenziójú” vagy, más elne-

¹⁰³ A 3. pont alapján.

¹⁰⁴ 30. pont.

¹⁰⁵ 32. pont.

¹⁰⁶ 36. pont.

¹⁰⁷ Dr. Beck Salamon: Magyar védjegyjog. Kertész József Könyvnyomdája, Budapest, 1934, p. 23–24.

¹⁰⁸ A védjegyek oltalmáról szóló 1980: II. törvénycikk szerint a védjegyeknek három megjelenési formája volt lehetséges: a tisztán szóból és tisztán rajzból álló védjegy és kombinált, rajzból és szóból álló védjegy.

vezéssel, „tartályvédjegyek” esetében is.¹⁰⁹ Mára, nagyban az Európai Unió hatására, megtörtént ugyan a térbeli formákat mint védjegyként oltalmazható megjelöléseket megengedő szabályozás¹¹⁰ – többek között Magyarországon is – azonban a gyakorlat még nem teljesen kiforrott. Ez a megállapítás az ismertetett jogesetekből is kiderül. Elegendő itt csupán arra utalni, hogy a térbeli formát védjegyként lajstromoztatni kívánó bejelentőnek egy elviekben nem megengedett és indokolatlanul szigorúbb megfelelőségi teszttel kell szembesülnie a gyakorlatban.

E tanulmány szerzője bízik abban, hogy mind az előbb ismertetett probléma, mind a térbeli formák formatervezési mintaként való oltalma és a védjegyoltalom pontos határvonalai is rendeződnek a közeljövőben. Ez egy nagyon fontos kérdés a jogbiztonság és a normavilágosság követelményének a szempontjából is, emellett nem utolsósorban igen érdekes szakmai kutatási és tudományos téma. A cikkben felvetett problémakörök egy részére már sikerült megfelelő megoldást találni, a további kérdések megválaszolásában pedig főleg a BPHH-nak és az Európai Unió Bíróságának van hatalmas szerepe. Természetesen a nemzeti – így a magyar – hivatalok szerepe sem lebecsülendő, sőt, bizonyos esetekben lehetséges, hogy ezek gyakorlata előremutatóbb és meggyőzőbb érveket sorakoztat fel, mint az uniós ügyekben hozott döntések nyomán kirajzolódó joggyakorlat. Megemlítendőek még az olyan szakértő szervezetek is, mint a Max Planck Intézet, amely által kiadott tanulmány külön foglalkozik a térbeli megjelölések kérdéskörével. A tanulmány felismeri a gyakorlatban jelentkező problémákat, és messzire mutató javaslatokat fogalmaz meg ezeknek a megoldására. A javaslatok között találunk olyat, mely az irányelv preambulumban rögzítendő, hogy általában a szerzett megkülönböztetőképeség bizonyítása szükséges a térbeli megjelölések esetében. Ezenkívül született olyan javaslat is, mely az áru formájára, csomagolására vonatkozó három speciális kizáró ok közül egynek az átfogalmazását, egy másiknak pedig a törlését javasolja.¹¹¹

Bár a jogalkalmazás és a jogalkotás mindig csupán lassan – és gyakran késve – tud reflektálni a társadalmi változásokra, szinte biztos, hogy nem kell olyan hosszú idő az európai és a nemzeti hatóságok számára, hogy adekvát válaszokkal szolgáljanak, mint amennyi időbe telt a „tartályvédjegyek” megengedhetőségének magyar jog által való elismerése.

¹⁰⁹ Dr. Fazekas Oszkár A védjegyreform alapelvei című tanulmányában a „domborműves” kivételű védjegy lajstromoztathatósága mellett foglalt állást, illetve dr. Kelemen Frigyes Ottó a Jogtudományi Közlöny 1933. évfolyamában kritika tárgyává tette a szabályozás átvételével kapcsolatos jogalkotói vonatkozást.

¹¹⁰ Az Európai Közösség 1989-es első védjegyjogi irányelve az oltalomképes megjelölések között nevesítette az áruk formáját és csomagolását, aminek következtében a tagállamok mindegyike köteles volt ezen megjelölések oltalmát biztosítani. Magyarország 2004-ben vált az Európai Unió tagjává.

¹¹¹ www.ajk.elte.hu/file/Absztrakt_Lukacsi_Peter.doc.